

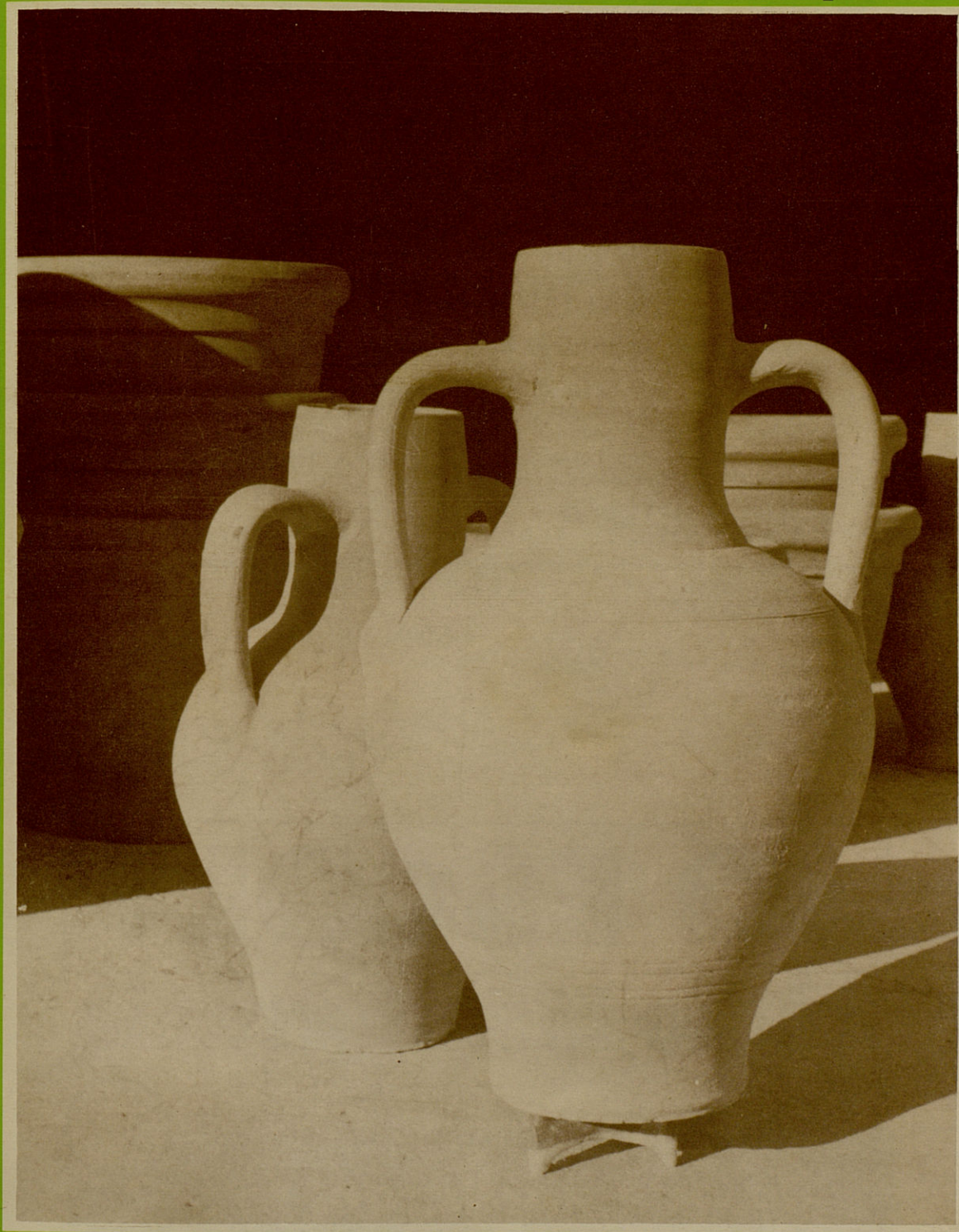

mm

x-rite

EL MIRALL

Gener/Febrer 1988 núm. 14 225 ptes.

Excursionisme - Antoni Gelabert
Entrevista: Gabriel Massot

ASSESSORAMENT ALS SOCIS (RECEPCIO DE TV3 EN STEREO-DUAL)

A partir del 15 de març es rebrà a les Illes Balears la TV3 en stèreo-dual (bilingüe).

Permetrà escollir entre la versió en català i la versió original (anglés, alemany, francès, etc.) de pel·lícules, sèries, etc.

En benefici dels socis, i davant el gran nombre de consultes rebudes, OCB i VOLTOR creen un servei d'assessorament sobre totes les informacions relatives a aquesta notable millora de l'oferta de TV3.

TELS: 71.79.48 - 71.48.57

Matins de 10 a 12h.

JO ESCOLT

Ràdio Mediterrània

FM

104.4

88 90 92 94 96 98 100 102 104 106 108

la que parla com tu!

EL MIRALL

Revista mensual
Gener/Febrer - 1988 núm. 14
ANY II

Edita:
 OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
 Associació EL MIRALL

Informació i Correspondència:
 Apartat de Correus núm. 179
 Telèfons (971)-72.32.99 / 72.59.37
 07080 - Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:
 c/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
 08003 - Barcelona

Delegació a València:
 c/ Moratín, 15
 46001 - València

Director:
 Climent Picornell

Cap de Redacció:
 Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
 Miquel Company

Consell de Redacció:
 Miquel Cardell
 Bernat Calafat
 Ramon Díaz i Villalonga
 Jaume Falconer
 Francesc Farré
 Joan Font
 Antoni Ginard i Bujosa
 Mateu Morro i Marcé
 Antoni Nadal i Soler
 Francesca Sastre
 Gabriel Seguí
 Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta:
 Fotografia de Joan Ramon Bonet
 «Portol 1982»

Fotos: Ultima Hora

Producció, administració i publicitat:
 c/ Imprenta, 1 - Pral. 2ª
 07001 - Palma (Mallorca)

Fotocomposició:
 «El Mirall»

Impressió:
 Interior: OMNI S.A.
 Gremi Ferrers 42
 Polígon de Son Castelló - Palma
 Coberta: Xisco Arts Gràfiques
 c/ del Baix Riera 1.A - Palma
 Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Pàg. 5 **CRÒNIQUES INGÈNUES**
 Joan Mayol

Pàg. 6, 7, 8 **ENTREVISTA**
 Gabriel A. Vich i Martorell: Conversa amb Biel Massot i Muntaner

Pàg. 9, 10, 11, 12, 13, 14 **POLITICA**
 Rafel Crespí: Reflexions sobre l'independentisme

Pàg. 15, 16, 17 **EXCURSIONISME**
 Gaspar Valero i Martí: Excursió a la Trapa de l'Arracó

Pàg. 18 **ES BORN**
 Tricorni: Els dominis dels dimonis

Pàg. 19, 20, 21, 22 **ARQUITECTURA**
 Converses amb arquitectes: Antoni García-Ruiz i Rosselló / Antoni Coll

Pàg. 23, 24 **HISTÒRIA**
 Miquel Bennàsar i Alomar / Antoni Picazo i Muntaner: Els successos del 30 d'abril de 1813

Pàg. 25 **ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA**
 Miquel Ferrà i Martorell: Els esclaus de Hamelin

Pàg. 26 **CREACIÓ**
 Joan Antoni Cerrato: Sis poemes closos

Pàg. 27, 28, 29 **ART**
 Jaume Torres i Estradé: Antoni Gelabert, una oportunitat perduda

Pàg. 30 **TEATRE**
 Gabriel A. Vich i Martorell: "Slastic": El Tricicle a l'Auditorium

Pàg. 31 **SOCIETAT**
 Felip Munar Munar: Els centres d'adults: Una bona raó per una necessitat adequada

Pàg. 32, 33 **LLIBRES**
 Margalida Pons: Ternari d'Angel Terron

Pàg. 34, 35
 Mateu Morro i Marcé: Les arrels llegendàries de Catalunya

Pàg. 36, 37, 38
 Gabriel Janer Manila: Aliorna

Pàg. 39, 40
 Gabriel Angel Vich i Martorell: Diccionari de compositors mallorquins (Segles XV-XIX)

Pàg. 41, 42 **CRÒNICA HISTÒRICA**
 Paula Oliver López - Guarch: El Sahara Occidental: Aproximació a la seva història

BÚSTIA

Sr. Director de "El Mirall"
Palma

Benvolgut amic,

Dijous passat, dia 10, vaig assistir a l'assemblea general de l'Obra Cultural Balear, a l'Estudi General Lul·lià de Palma. L'assemblea tenia el seu punt central d'interès en l'elecció de la nova junta directiva, feta aquesta vegada en bloc i amb els càrrecs ja assignats als candidats. Reconec que l'única candidatura que s'hi va presentar (i que en va sortir elegida per aclamació) aplega gent diversa de molta vàlua, la majoria de la qual tenc el gust de conèixer personalment i que se n'hauria duit el meu vot en el cas que hagués estat necessari fer una votació concreta persona per persona.

Al final de l'assemblea, però, vaig sentir -i en vaig quedar astorat- unes afirmacions del vice-president de la nova junta (i membre també de la cessant) que, si s'haguessin fet al començament, per ventura m'haurien fet plantejar la conveniència de demanar una votació secreta per a l'elecció.

A una pregunta d'un dels assistents sobre les gestions i els esforços que l'Obra Cultural Balear havia fet perquè es legalitzassin aquestes emissores de ràdio de Mallorca que actualment funcionen sense cap permís i amb una precarietat absoluta de mitjans, però sempre en la llengua catalana, el sr. Maties Oliver, vice-president immediat de

l'OCB, va respondre que l'important era que aquestes emissores "Fessen programes de qualitat", i que la legalització ja arribaria; que el repetidor de TV3, instal·lat per Voltor S.A. (de què ell és el cap visible), tampoc no és legal, com no ho serien els de Catalunya Ràdio i Catalunya Música, a punt de ser instal·lats; però com que ofereixen "programes de qualitat, ningú no s'hi fica. La intervenció del sr. Oliver, amb aquell to autoritari que el caracteritza, em va sonar com un autèntic menyspreu cap a la tasca d'aquestes emissores que subsisteixen així com poden, fent un autèntic servei al país. I en concret, em va picar molt perquè dins aquestes emissores hi ha Ràdio Mediterrània, l'emissora que Promotora Mallorquina de Mitjans de Comunicació, S.A., intenta establir legalment des de fa 10 anys, bastant abans que jo sentís parlar del sr. Oliver com a defensor de "sa nostra llengua" (ben poques vegades la hi he sentida anomenar pel seu nom) i que aparegués Voltor.

Abans del sr. Oliver, el sr. Ignasi Ribas, contestant també la mateixa pregunta, va dir que l'O.C.B. havia fet gestions perquè aquestes emissores, entre les quals R. M., fossen legalitzades, però que no havien tengut èxit. Realment, m'estranya aquest fracàs, després d'haver sentit com el mateix sr. Ribas adjudicava a la força de l'O.C.B. l'èxit de poder veure TV3 i TV2-circuit català. Voleu dir que l'O.C.B. té tanta

de força només per dur emissores de Catalunya (o, en un futur, també de València) i no en té gens perquè una emissora de ràdio de F.M., feta aquí mateix, pugui existir lliurement i legalment?

A mi, tot això, em sembla un poc estrany, i més quan veig que, en parlar de Ràdio Mediterrània, el sr. Maties Oliver es posa nirviós i se'n surt amb evasives i amb menyspreus. Com pot pretendre aquest senyor que unes emissores que no poden aspirar a cap tipus de finançació legal -perquè el govern espanyol no ho vol- ni compten amb cap subvenció de cap classe facin una "programació de qualitat"? I els mitjans per fer-la, d'on han de sortir?

Com a accionista de Promotora Mallorquina de Mitjans de Comunicació, S.A., i com a soci de l'Obra Cultural Balear, exigesc al sr. Maties Oliver que rectifiqui l'actitud desdenyosa cap a Ràdio Mediterrània que va mostrar a l'assemblea de dia 10. I deman a tota la nova junta que, públicament, demostrï, per aquesta i les altres emissores "il·legals" mallorquines que emeten en català, el mateix interès que l'Obra ha mostrat fins ara per les que ens arriben de Barcelona. Si no, entendre que l'entitat només es preocupa d'allò que, de qualche manera, pot controlar directament («Voltor»)...

Atentament,

Jaume Corbera Pou

L'ART A L'ABAST DE TOTHOM Litografies, Gravats Xilografies, Bibliofília

Obra de:

MAGÍ BALETA · MIQUEL BARCELÓ · JOAN BENNÀSSAR · ENRIQUE BROGLIA · MIQUEL BRUNET · RAMON CANET · PEP CANYELLES · MARIA CARBONERO · PEP COLL · ANA COMELLAR · CRISTINA ESCAPÉ · JOAQUIM ESCUDER · SOL FÀBREGA · ESPERANÇA GARCIA · JOAN GOMILA · ELLIS JACOBSON · RAFEL JUAN · ALEIX LLULL · MIRÓ LLULL · JULI RAMIS · J. CARLOS REGO · MANOLO REY · JOAN RIUTORT · ROCA FUSTER · HORACIO SAPERE · TOLO SEGUÍ · FEDERICO SOBERATS · ANTONI-O SOCIES · ALICIA VELA · LUIS VIVES · XAM

EDICIONS **6a** OBRA GRÀFICA S.A.

Puresa, 8

Telf. 72 57 61

07001 PALMA

Estic interessat a rebre informació sobre l'obra editada, amb especials condicions de subscripció.

Nom _____

Adreça _____

Població _____

Telèfon _____

DE CASETES A FORAVILA I FALSOS FORAVILERS

JOAN MAYOL

Fa poques setmanes vaig assistir a una compareixença en comissió del Parlament del Conseller d'Agricultura on afirmà que estava disposat a lluitar contra els usos residencials del sòl agrícola. "Això està bé, comentava l'ingenu novell-jo-als companys, aquest és un dels punts del nostre programa agrari, que pot ajudar que l'agricultura no sigui víctima de l'especulació". Diputats més primerencs m'advertiren, irònics... Això ja ho deia en Joan Simarro,...

Pocs dies després, en el debat de política general, les coses vengueren ben dades, i s'aprovà una moció que diu literalment: El Govern disposarà les mesures necessàries per tal que no siguin autoritzades parcel·lacions o edificacions en sòl no urbanitzable si no és amb destí agrícola-ramader, amb declaració d'interès social, i sempre amb informe vinculant de la Conselleria d'Agricultura, o com a mínim, que el seu grup polític l'hagi votada a favor. I que la Mare de Déu nom Joana...

I tanmateix, és evident que una política és ben necessària: avui ja no hi ha finques, a les Balears, hi ha solars, més o manco grans, però hem perdut de vista que la terra fèrtil és la base de la vida, i que no podem convertir l'illa en una successió infinita de xalets, casetes, establits i urbanitzacions. El sòl urbanitzable ja és excessiu, i no és raonable comportar urbanitzacions encoberbes, parcel·lacions rústiques, ni altres frauds de llei. La terra és per conrear, per viure, i no per edificar. És clar que edificacions de destí agrícola-ramader són, en primer lloc, les vivendes de la pagesia, i qualsevol altre relacionada amb les explotacions.

La reacció de la patronal de la construcció, de la CAEB i alguns altres no es feu esperar. Sembla ser que el problema de la construcció en sòl no urbanitzable deu ser molt més greu del que pensàvem, ja que tal moció amenaça amb l'atur a mils de picapedrers. La reconversió del sector és, doncs, urgent, perquè aquesta gravetat confirma la urgència d'aturar això. Ber-

bes apart, aquestes reaccions eren d'esperar, encara que hom suposava que aquesta gent seria més ben criada i no utilitzaria el to antidemocràtic de què fa ostentació.

Però ens ha arribat, en paper imprès, un comentari suculent a la moció, distribuït per determinada federació entre els seus associats. No el transcriuré sencer, per motius d'espai; pellucaré les frases més curioses, sense cap desig de manipulació: ... se da un mandato al Govern de dictar una ley que prohiba la construcción o reforma de una vivienda en cualquier finca rústica sea de la extensión que sea. Tamaña barbaridad, de llevarse a efecto sería un caso único en el mundo libre... el precio de la tierra tendería a cero... Todo porque el grupo político que lo presentó -el PSM apoyado por sus secuaces agrarios, e incomprensiblemente por el CDS y el PSOE- hacer más rentable la agricultura, confundiendo "el culo con las tómporas" (Sic). Así demagogos e irresponsables son algunos partidos que dicen representar a ciudadanos de Baleares. Meditemos y actuemos ante tal atropello y que Dios reparta suerte".

L'ingenu de sempre podria pensar que es tracta de la federació d'especuladors i balearitzadors, o la d'excombatents, o cosa semblant. Bé, no vull abusar del suspense: es tracta d'una federació agrícola ramadera de Balears! Vertaderament, amb gent com aquesta, hom s'explica les desventures de l'agricultura a les nostres illes. La manipulació de la moció és evident, ja que sembla que un pagès no es podrà fer ni millorar vivenda -cosa ben falsa-. És curiós com entén aquesta gent la informació, i la manera de defensar els interessos de l'agricultura i la ramaderia que ells, que en deuen representar molts, de ciutadans, practiquen.

L'ingenu de sempre estarà sorprès bocabadat. Afegirem, perdonau-me l'oblit, una informació cabdal; el president de la federació és en Ventura Rubí, el conegut conrador de subvencions de ferratgeres i olivereres. L'ingenu de sempre no em pot perdonar no haver-ho posat mé amunt, això. Però és que sense això no n'hi hagués hagut gens, de Suspense.

ENTREVISTA

PRESIDENT DE L'ASSOCIACIÓ DE PREMSA FORANA CONVERSA AMB BIEL MASSOT I MUNTANER

GABRIEL A. VICH I MARTORELL

El passat dia 21 de desembre es va elegir al poble de Sant Joan el nou president de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca. El resultat de la votació donà com a guanyador el que fins aleshores era president: Biel Massot i Muntaner.

En Biel Massot i Muntaner nasqué a Palma fa ara trenta anys. La seva primera preocupació per la llengua catalana la tengué quan cursava sisè els anys 73 i 74. Acabats els estudis, entrà a l'escola de Magisteri i actualment està finalitzant els de Filologia Catalana. Entrà dins l'Associació de Premsa Forana quan la revista *Pòrtula*, de la qual és conseller de redacció hi entrà a formar part. La seva primera elecció com a President de l'Associació va esser l'any 85.

- Perquè va néixer l'Associació de la Premsa Forana?

- L'Associació de la Premsa Forana de Mallorca va néixer perquè interessava defensar els interessos comuns que tenien tota una sèrie de revistes que es publiquen a la part forana de Mallorca. Hem de tenir en compte que cada publicació per sí sola no té gaire força per defensar els seus interessos. Per això, l'APF reuneix quasi totes les publicacions de la part forana, així es fa front comú per fer sonar la nostra veu.

- Quines revistes en formen part?

- Considerem com a Premsa Forana totes aquelles publicacions que no es publiquen a Palma, que donen una informació general i en les quals no hi figurin partits polítics. Tampoc hi són ni les revistes escolars ni les publicacions institucionals.

- Quantes revistes hi ha actualment dins l'Associació?

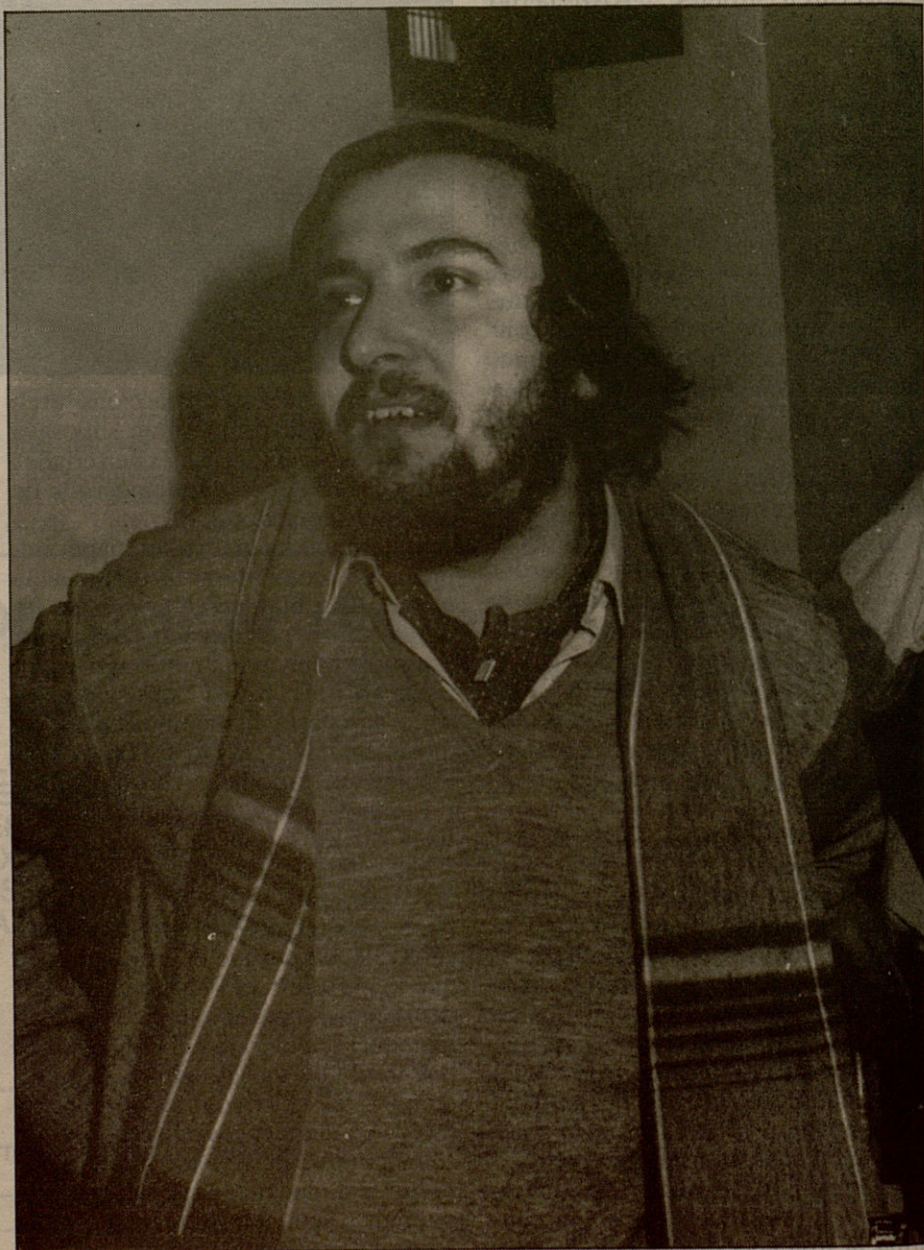
- Ara per ara som 41, però cal dir que cada any en neixen i en moren.

- Creix el nombre de publicacions?

- Des que es va crear l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, efectivament, el nombre de revistes ha anat creixent. Es veu que de cada dia, la informació local interessa més.

- Quina acceptació tenen aquestes revistes entre els lectors?

- Principalment es llegeixen als pobles, a cada un la pròpia. A tothom li agrada conèixer una mica millor el que passa al voltant seu. Aquest és el principal motiu de la existència d'aquestes publicacions. Els diaris que es publiquen a Palma duen poquíssima

informació sobre els temes que interessen a la població de la part forana de Mallorca.

- Creus que hauria existit si els diaris i la televisió dedicassin més temps i més lletres a la part forana?

- Sens dubte hauria estat un fenomen molt més difícil de produir-se. Com ja he dit abans, existim per tapar el forat informatiu que creen els diaris i la televisió.

- Parlant de televisió, els seus moviments d'existència són semblants als de la Premsa Forana?

- Sí, perfectament. Som dos moviments molt semblants. Cercam un contacte amb el públic i intentam cobrir un buit informatiu existent. I, si bé no tenim relació directa, simpatitzam.

- Què en pensa del tancament d'aquestes emissores?

- No m'agrada gens això. És una manera de limitar la llibertat d'expressió i d'informació. El seu radi d'acció i la seva audiència són petits i no fan mal a ningú, ans el contrari. Pens que s'ha de fer el possible per ajudar-les en la seva lluita i intentar evitar que el delegat de torn les torni tancar.

- Tornant a la premsa, creus que s'està polititzant el moviment?

- Com a Associació no està polititzada, o almenys, des de dins. Cap dels tres diferents equips que l'han dirigida ha intentat polititzar-la. Ara que sempre hi ha qualcú que veu bubotes allà on no n'hi ha i cerca uns peus polítics al moix de l'Associació, que només són dins la seva retorçada imaginació.

- Seria viable un projecte que consistís a realitzar una sola revista per a tota la part forana?

- Crec que no. Si es fes una sola revista, per ventura passaria el que passa amb els diaris, que no cobriríem tota la informació necessària, i no oblidem que hem nascut precisament per evitar això. La riquesa de la premsa forana està en la seva diversitat de publicacions. Perdríem, a la vegada, gràcia, autonomia i universalitat.

- Es coneix qualche moviment semblant?

- Sí, a Catalunya existeix l'anomenada Premsa Comarcal i també hi ha moviments semblants a comunitats autònomes de l'estat.

- Quines són les revistes més antigues?

- Les més antigues són *Felanitx* i

Sóller. I després Bona Pau, Perlas y Cuevas, Bellpuig. Per acabar, el gran grup de publicacions nascudes als anys 70.

- Quina presència té la llengua catalana dins aquestes publicacions?

- Ara per ara, és majoritària. Tenim un grup de publicacions que s'editen totalment en català. Després hi ha un grup més petit que és bilingüe.

- Què es va fer en el seu anterior

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

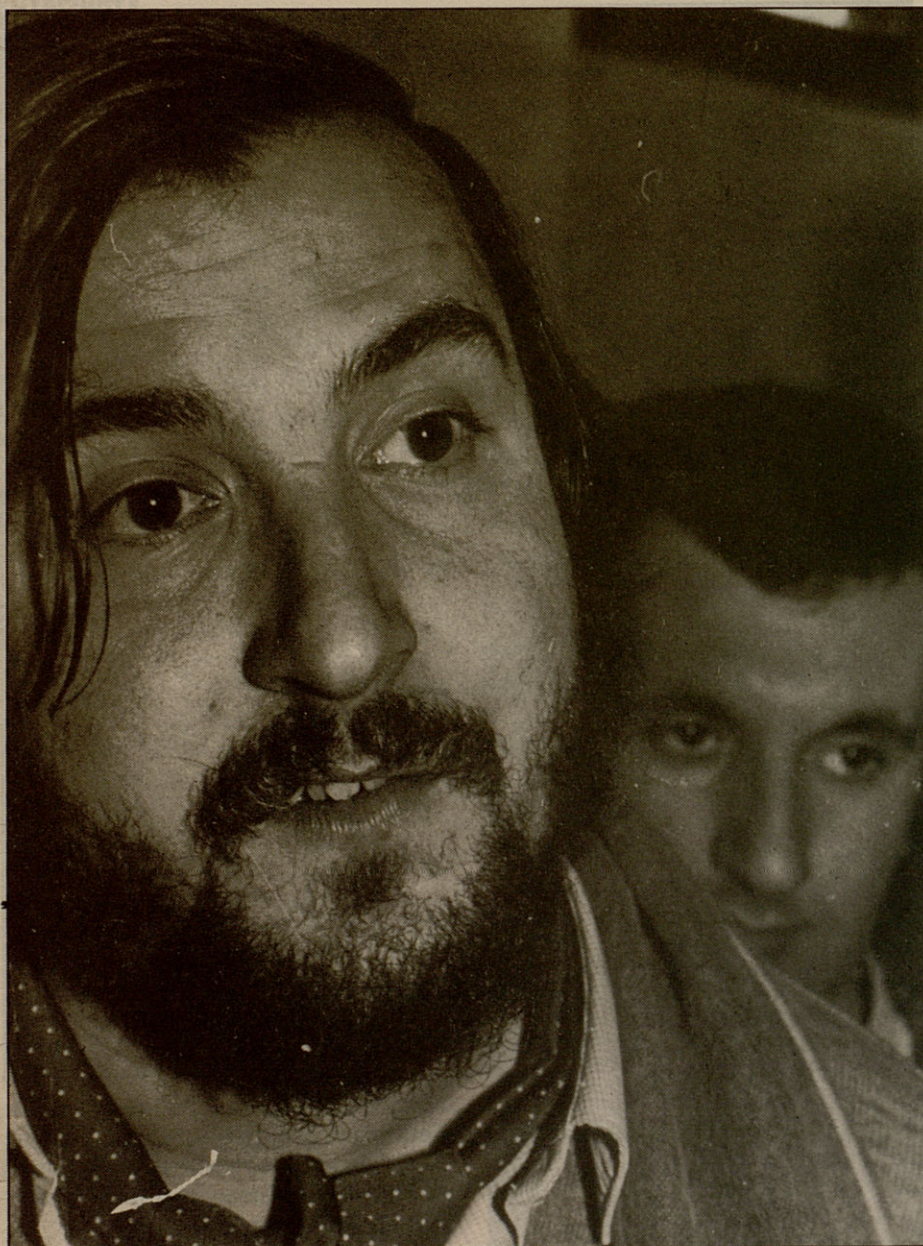
Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Tel. (9)71/36 70 13
Telèx 69434 bima E

mandat?

- Bé, cal aclarir que jo no faig. Les decisions les pren una junta directiva. Aclarit això, com demanaves, principalment varem integrar una sèrie de revistes noves; vam potenciar els ajuts a base de crear seccions per difondre la cultura popular; vam fer un estudi de publicacions i també es va fer un llibre patrocinat pel CIM; canalitzàrem i organitzàrem la primera convocatòria de gent del poble, per donar a conèixer la gent important de veritat i, que en canvi, no és coneguda.

- Ja que has parlat d'ajuts, quines són ara per ara els que rebeu?

- Principalment són ajuts institucionals. Els més importants són els del CIM i del Govern Balear. Després hi

ha petites participacions; per exemple, Sa Nostra organitza un concurs i dóna uns premis. També a vegades els ajuntaments dels pobles on surten les revistes també solen ajudar.

- Ja per acabar, quins són els projectes per aquest nou mandat?

- Projectes, en tenim molts. El que passa és que el mandat dura només dos anys, i això és molt poc temps per dur endavant grans projectes. Concretant una mica, ens agradaria posar en marxa una hemeroteca de premsa forana; aconseguir una seu estable per a l'Associació, i també moltes altres gestions, que si bé petites, no deixen d'esser importants.

Moltes gràcies.

COLONIALS I ULTRAMARINS

ELS GESTOS DEL PODER

ROBERT MOSQUERA

Antigament, quan la democràcia era un drac de set caps, el gest polític més difós pels raigs catòdics de la televisió era el d'una mà tremolosa tallant les cintes vermelles i grogues que obrien al siscent l'asfalt nou de carreteres velles o proclamaven la grandiositat hidràulica del formigó. Poc importava qui sostenia la safata (el seu rostre era una taca grisa a les pantalles del NODO), ni el nom de la bella senyoreta que ofería el ram carregat de roses sense espines.

Antigament, escamotejar la tramoia al públic era tan fàcil com ara complicat. Allò que resolien unes tisores destres o un bandejament fulminant, avui s'ha d'aconseguir amb mètodes de dissuasió molt més enfarfegats. I el més enfarfegat -encara que efectiu- és el de la querella. La difamació, la injúria, la calúmnia, són els nous noms que, a més dels de solidaritat, concertació social i pacte antiterrorista, animem aquesta democràcia feta de gestos polítics el caràcter polític dels quals és sovint tan enigmàtic. Si, com ha dit Felipe González, 10 anys de gestos polítics no han servit més que per incrementar l'activitat d'ETA, i ell mateix nega qualsevol relació de la violència amb el procés autonòmic, ja només es pot pensar, com a origen del desastre, en alguna salutació excessivament efusiva entre Benegas i Matutes.

Una calúmnia política que no arribà als tribunals, perquè a vegades és preferible un gest conciliador amb el qual reparar els greuges. Com el de José Federico de Carvajal, president del Senat, que va optar per no convidar la mà dreta a Cubà. Des d'allò de Benegas, passant per l'aventura immobiliària de Fèlix Pons, la ratxa de gestos no ha pogut ser entesa pitjor. S'imposava, doncs, un petit sacrifici a favor de la pàtria. Dels que haurien fet somriure Maquiavel.

REFLEXIONS SOBRE L'INDEPENDENTISME

RAFEL CRESPI

El passat 5 i 6 de desembre es varen celebrar unes jornades de debat cultural per commemorar el 25 aniversari de l'O.C.B.

El debat sobre l'estat de la llengua i la cultura nacional d'aquest país era una cosa que es duia a terme alguna vegada en l'any aprofitant qualsevol avinentesa i sempre acabaven de la mateixa manera: els catalanistes fèiem la llagrimeta en comprovar l'estat de degradació de la nostra llengua i cultura i com les autoritats competents no feien res per remeiar-ho. Tot plegat un sentiment d'amarga impotència.

En aquestes jornades, una nova variable es va introduir dins el discurs

planyider: l'independentisme. Sense voler pontificar sobre el tema em sembla que és la primera vegada que en un debat obert i plural i no específic -v.g. presentació de literatura independentista- aquest terme hi sura a flor de pell, i hi sura amb una certa força, proclamant-ho als quatre vents sense un tel de por ni de vergonya. Sobre aquest tema voldria fer una sèrie de reflexions.

1- TOTS SOM INDEPENDENTISTES

Pens que tots els catalanistes som independentistes, per una senzilla

raó: perquè hem arribat a la conclusió que la nostra llengua i cultura no es veurà alliberada dels perills exterminadors fins que es vegi suportada i recolzada per un estat. (En un hipotètic Estat Català on la llengua única sigui el català no quedaria altra alternativa que usar-lo en tot i per-tot, lema que subjau a totes les campanyes de normalització lingüística).

Però és també per aquesta senzilla raó, per la qual els espanyolistes mai no deixaran lliure i sense traves un procés de normalització lingüística; és a dir, el dia que la llengua gaudirà d'una certa normalitat a tot el territori, el concepte de nació també s'hi arrelarà i, aleshores, perillarà i de debò la tan arraconada i mimada "Unidad de la Patria". Tot plegat un lluç que es mossega la coa, on nosaltres dissortadament som la coa -estrets, controlats o mossegats- i ells, els espanyolistes, són el cap. Potser la comparança no és del tot adient, el

10

nes truites. No podem prescindir de la realitat. "No volem saber res dels poders actuals, no volem saber res dels espanyolistes" diuen. La realitat hi és, la duim tots dins la cartera, ara bé, podem modificar-la. L'hem de modificar a partir d'allò que tenim. I allò que tenim són unes estructures formals, democràcia, i un contingent humà que rep informació, pensa, vota i pressiona. Dins aquest contingent humà hi som nosaltres, tots els catalanistes i també l'enemic que juga clarament amb avantatges ja que professa el discurs que ell prèviament ha fet creure a la gent que és l'únic vàlid i possible.

4. MALLORCA NO ÉS CATALUNYA

He dit més amunt que la nostra terra no és tan fèrtil com la del Principat. Les condicions sociològiques no són idèntiques, ni prop fer-hi. No podem importar mimèticament els fenòmens que es donen allà i pretendre aquí aconseguir-ne els mateixos resultats. Sense voler esser massa exhaustiu ni emparar-me en un rigorós científisme, vull considerar alguns aspectes d'aquesta diferència sociològica.

A) Un habitant del Principat accepta plenament que la seva llengua és la Catalana, més ben dit, no pot pensar altra cosa. Aquí d'entrada s'ha de guanyar aquesta batalla prèvia: convèncer el parlant, l'home del carrer que la seva llengua és la catalana. Aquesta batalla, que sembla guanyada teòricament (l'estatut ho diu ben clar, els científics de tot el món ho proclamen), a la pràctica, al carrer, la victòria no és tan clara ni contundent. L'home del carrer accepta a contracor el veredict, no acaba de tenir-ho gaire clar. I les institucions que haurien de fer alguna cosa perquè ho tenguéssim clar i a més a més aquesta claredat és traduït en una utilitat pràctica, no fan res. A un habitant del Principat l'orgull lingüístic li brollarà més aviat que no a un illenc on aquest orgull possiblement es vegi mediatitzat per una sèrie de prejudicis (és la mateixa llengua però no ho és, és un dialecte -per a molts aquest mot té un sentit despectiu-).

B) El Principat té una metròpoli on s'hi pot vehicular d'alguna manera l'orgull nacional: Barcelona. Barcelona rivalitza amb Madrid i això pot servir, i de fet serveix, per canalitzar-hi

sentiments nacionalistes i patriòtics on la cultura pròpia (parlar en català, etc. etc.) n'és un símbol primordial i d'un gran pes específic. Barcelona per als mallorquins -pocs- pot ésser la capital cultural, per a la majoria no els diu res. Palma no té la força engrescadora de Barcelona. No hi ha cap ciutadà que pensi que la seva ciutat pugui competir amb Madrid. El seu sentiment és d'inferioritat. Competeix amb capitals de tercer ordre, Cadis, Valladolid o Màlaga i la cultura pròpia mai s'exhibeix com una arma o un fet distintiu.

C) A més de la llengua, Catalunya té uns símbols d'identitat distintius

assumits per tothom: la senyera, *Els Segadors*, la sardana... A Mallorca aquests símbols no existeixen. Quan es potencia "lo nostro" es fa amb caràcter distintiu de tot. Un bolero s'oposa a una seguidilla, a un xotis i també a una sardana.

Dit d'una altra manera, un mallorquí accepta i creu que una sevillana és una dansa espanyola mentre que difícilment acceptarà que un bolero o una mateixa són danses catalanes o dels PPCC. Amb poques paraules fer Mallorquinitat no és dissortadament fer Pàtria, és fer provincialisme estantís, és fer diglòssia cultural. Un grafiti que hi ha al carrer Aragó, un poc pas-

sat el Rafal, ho denuncia molt eloqüentment: "Des Güell a Lluç fent es colló". Hauríem de trobar la manera de reciclar-ho.

Fins i tot, té un club de futbol que és més aque un club. El Mallorca no vehicula cap sentiment ni orgull nacionalista. Se l'anima en castellà, la catalanització del camp és nul·la. A Mallorca hi ha molts d'afecionats del Barça, però molt pocs han entès això que "El Barça és més que un club". Si el Betis, per exemple, fos un club que cada any sortís a fer campió de lliga, molta gent ho seria. He sentit a dir més d'una vegada això "Som del Barça però no vull saber res dels catalans".

D) La situació política, per consegüent, és molt diferent. A les eleccions autonòmiques el vot útil no és dretes-esquerreres, sinó nacionalisme-espanyolisme. Això ha obligat a tots els partits polítics a decantar-se cap a un discurs més nacionalista. Un exemple a l'abast de tothom: "el presumpte federalisme del PSC-PSOE". Convergència i Unió explota molt bé la tàctica de les rivalitats Madrid-Catalunya: Madrid té la culpa de tot, Madrid no fa transferències, Madrid no dona diners, Madrid reprimeix el joc... és cert que a vegades, fins i tot, se'n fa demagogia, però s'aconsegueix acèixer el nacionalisme. I a més d'això s'han gastat una immensa quantitat de diners en una tasca normalitzadora. Aquí, en canvi, si s'explota aquest joc no és des del punt de vista nacionalisme/espanyolisme sinó simplement per fer la guitzeta al PSOE. Per tant està dins la dinàmica dretes/esquerreres. Un cas paradoxal sobre això es va donar al nostre Parlament. Es va tramitar demanar que el català sigui llengua oficial al Parlament d'Estrasburg. A.P. va aprofitar per fer la mateixa suggerència al Parlament de Madrid quan segurament allí ni A.P. ni P.S.O.E. haguessin votat a favor. El PSOE local s'hi va oposar. Davant una situació tan distinta, jo accepto un independentisme a Catalunya, pens que fins i tot és necessari per servir d'estímul al pujolisme, perquè es faci una política nacionalista més agosarada i popular. Fins i tot pens que seria bo que quallàs no només com una iniciativa popular sinó també com una opció política necessària, no per dividir el nacionalisme i provocar la victòria del centralisme, sinó per formar un hipotètic go-

vern nacionalista amb un caire més progressista.

Ara bé, un independentisme a Mallorca mimètic del que actualment es desenvolupa a Catalunya està condemnat al fracàs. L'estructura sociològica on s'assenta és distinta. No només pens que està condemnat al fracàs sinó que pot ésser contraproduent, en comptes de ser punta de llança podria esdevenir un boomerang que reboteixi damunt les nostres migrades forces. Així i tot l'accepto, però no és la meua tàctica.

Pens que abans de proclamar l'independentisme com a estratègia global i única s'ha de produir un fet previ; que hi hagi una reconciliació entre el poble i la seva llengua. Que la llengua sigui el vehicle cohesionador del poble. Això potser també és una uto-

• El Mallorca no vehicula cap sentiment ni orgull nacionalista. Se l'anima en castellà i la catalanització del camp és nul·la

pia però s'ha d'intentar. Els vertaders enemics de l'autodeterminació saben que això és el seu vertader taló d'Aquilles, per això s'esforcen tant per impedir aquesta reconciliació. El discurs independentista pot tenir èxit quan un mallorquí arribi a pensar que un bolero és una dansa dels PPCC així com avui dia pensa que una sevillana és una dansa espanyola.

5- L'HYPERCRITICISME: UN FACTOR D'ESpanyolitZació?

He parlat més amunt de les nostres migrades forces. Em referesc òbviamment a les forces de la gent conscienciada. Basta pegar una ullada al nostre entorn per colombrar un panorama trist i desolador: cap mitjà de comunicació favorable a la nostra causa, cap institució pública de relleu: Ajuntament de Palma, CIm, C.A. Administració perifèrica, MEC, que actui d'una manera decidida a favor de la nostra llengua. Doncs bé, mentre l'enemic va guanyant terreny, mentre ningú no fa res per frenar la inèrcia espanyolitadora, aquí, els quatre gats

ens passam les hores rapinyant-nos, punxant-nos, traient-nos els ulls. Un macabre espectacle d'autofàgia. Fins i tot sembla que la gent està a l'aguait, esperant el mínim pecat, per carregar-se una Patum o Pseudo-Patum de la nostra cultura. En comptes d'ajuntar esforços, en comptes de fer de les imperfeccions personals un tot compacte i tant perfecte com es pugui, ens dediquem a fiscalitzar-nos amb un hipercriticisme nociu. Aquesta tàctica, desde la seva postura restrictiva i sectària, sembla que l'han assumida els independentistes. Ens hem de carregar *El Mirall* perquè és una revista «de convent», ens hem de carregar tal personatge perquè ha pecat contra la puresa ideològica etc. etc. En canvi deixam impunes les actuacions dels vertaders enemics. Si la gent troba insuficient *El Mirall* i són tants com diuen, que en facin una altra de revista. Molt millor, així en tendrem dues. Dues revistes que perseguint els mateixos fins no s'haurien de fer mal una amb l'altra. És més fàcil «cremar» una revista que fer-ne una. Amb això no vull negar la possibilitat de la crítica i l'autocrítica. Crec que ho hem de ser, crítics i autocrítics, però no podem caure en el parany de l'hipercriticisme, de voler-ho escolar tot per un sedaç massa prim de mall, de voler atorgar certificats de puresa ideològica. No ens podem carregar gratuïtament, així com així, persones -no vull citar noms- institucions -O.C.B., CENC, Mitjans de comunicació -*El Mirall*, *Lluç*- quan aquests actuen de bona fe i d'una manera desinteressada i altruista i, sobretot, quan no es té una proposta vertebrada i estructurada que pugui servir d'alternativa vàlida i pugui tenir un abast superior. No cal que ens minoritzem nosaltres mateixos, no s'ha de facilitar la tasca a l'enemic. Amb l'hipercriticisme només s'aconsegueixen desercions, i les nostres migrades forces no estan per aquestes purgues. L'hipercriticisme pot esdevenir també per aquest cantó un factor d'espanyolitació.

6- CAP A UAN CONCORDIA

No crec en Arcàdies, de cap signe. Dit d'una altra manera, no crec en una república catalana idíl·lica -ells en diuen socialista- que semblen abastar els independentistes només que se n'hi afegeixin uns quants més, ni tam-

poc crec que els catalinistes que no ens proclamam independentistes ho aconseguim tot pel simple fet de fer cara de no haver romput mai un plat i semblar uns xotets de cordeta davant el poder establert. He dit més amunt que no podem perdre de vista la realitat, si volem canviar alguna cosa haurem de canviar la realitat a partir de la realitat. Aquesta difícil tasca es pot fer des de dos caires no excloents: A) Mitjançant la conscienciació popular que es pugui exercir des de L'O.C.B., col·lectius cívics, escola. B) Des del poder. Des del poder és més fàcil -El referèndum OTAN n'és un paradigma- ara bé, aconseguir el poder a les Balears és més difícil. Una simbiosi d'A i B fóra la glòria, però mentrestant ens hem de conformar amb l'apartat A. La tasca és difícil però no impossible. Un exemple alligonorador en aquest aspecte és el G.O.B. El G.O.B. amb la seva tasca constant ha aconseguit sensibilitzar la població -la manifestació de Cabrera n'és una bona prova- això també s'ha traduït en un canvi en el discurs electoral, fins i tot, partits de dretes han dit -ho han dit a la seva manera- que protegir és rentable i probablement les seves actuacions en aquesta matèria van més enllà del que demanen els seus incondicionals votants. En canvi, no es dona un paral·lel en el discurs lingüístic; si ja se sap, troben la nostra llengua molt hermosa, molt dolça, molt nostrada molt no sé què més, però no

fan res en favor d'ella perquè els seus incondicionals votants no els ho demanen. Encara no se n'han temut que protegir la llengua és rentable políticament.

Pens que la tasca de conscienciació del GOB -no els resultats globals- pot ésser més fàcil perquè en principi l'home del carrer -alienat i carregat de prejudicis- no ha de fer l'operació prèvia de què abans parlàvem. El paisatge mallorquí es mallorquí, no català, en canvi la llengua... -Amb això que ningú pensi que estic a favor de la teoria del canvi de nom com s'ha fet a

● *Si volem canviar alguna cosa haurem de canviar la realitat a partir de la realitat*

València, Déu me'n guard-; en segon lloc, quan es destrueix una cala, un bosc, un entorn etc. hom ho viu, ho veu clarament i se n'adona que arreglar-ho és impossible, concep materialment aquesta pèrdua, físicament se n'adona, mentre que el catalanoparlant del carrer no té consciència que dia a dia la seva llengua se'n va a fer orris, estan tan avesats a fer el canvi de llengua que no se n'adonen que de cada dia s'usa més el castellà. Quan expliques a alumnes de BUP catalanoparlants que la nostra llengua es perd de cada dia et miren amb cara

de sorpresa, com si fossis un ésser estrany; els sembla impossible. La situació actual de diglòssia els sembla immutable, és tan normal haver de canviar de llengua que quan van a un bar, disco, pub... i han de parlar en castellà no perceben la situació anormal, ni el procés de mutabilitat. Pocs catalanoparlants són conscients del perill que suposarà la TV privada per la nostra llengua. En resum, es percep la tasca destructora d'una excavadora, en canvi no es percep la degradació lingüística. Fins i tot, diré més: un catalanoparlant és més conscient que de cada dia parla més malament la seva llengua-castellanismes, pèrdua de girs genuïns- que no que l'usa menys.

Perquè la tasca que feim els ensenyants, les institucions culturals etc no esdevengui eixorca, no es dilueixi dins un medi totalment castellanitzat, cal reclamar una tasca institucional que potenciï d'una forma decidida i ferma l'ús majoritari de la nostra llengua. S'imposa aconseguir el poder, i s'ha d'aconseguir des d'una perspectiva nacionalista es digui PSM, PNM, Convergència Nacionalista, Plataforma Nacionalista..., no des d'una perspectiva espanyolista malgrat es presenti com a progressista. Amb això vull desqualificar d'una manera dràstica i contundent aquells companys conscienciats que s'han adherit al pacte de progrés, aquells giracasaques que pensen que un cop establerts al poder podran canviar els actes d'aquest partit espanyolista. No canviarà res. El PSOE es tan espanyolista o més, malgrat socialisme i autonomia, malgrat s'hi hagin embarcat companys conscients. Aquesta gent únicament hi podrà trobar una bona mameixa que ofegui les espurnes nacionalistes.

Cal que tots els que d'una manera o l'altra vivim preocupats per la llengua i cultura nacional d'aquest país facem costat a una opció nacionalista UNICA, oberta i plural, on el fet nacionalista prevalgui per damunt de tot -persones, estratègies puntuals en un determinat tema, slogan publicitari- que el nacionalisme sigui l'element cohesionador d'una àmplia base. Ara n'hi ha un, de partit nacionalista, cal tenir present que no podem destruir allò que tenim sense una alternativa clara i demostradament millor. No podem destruir el poc que tenim i omplir el buit amb la desfeta.

Repetesc, no ens podem permetre el luxe de tantes desercions, uns esperant que les gallines treguin dents, els altres essent abstemis del vot perquè el cocktail electoral ofert no té la ginebra de la marca i el grau desitjat. Hem de canviar la semàntica del vot útil. Amb el frau del Cambio, la dicotomia progressisme/conservadorisme és una farsa. S'ha d'imposar el vot útil Nacionalisme/espanyolisme, és l'única manera d'aconseguir alguna cosa.

No som tan il·lús, malgrat molta gent s'adherís a aquesta proposta, que l'any 91 l'opció nacionalista guanyàs les el·leccions, però augmentant quantiosament el nombre de votants es podria provocar una sèrie de reaccions positives per a la nostra cultura.

A) Entrar a forma part d'un govern amb més asos a la mà, amb més poder a l'hora d'establir possibles pactes.

B) Fer introduir el nacionalisme en el discurs i praxi política de les altres froces -Com ocorre a Euskadi i Catalunya-

C) Servir de reclam a altra gent que tal volta no s'havia pres seriosament una opció nacionalista. La gent vol guanyar. Una bolla de neu n'aplega més si té dos metres de diàmetre que si només en té 50 cm.

7- CLOENDA

Amb tot, no vull negar la possibilitat de crítica al procés nacionalista. Ara bé, estic radicalment en contra de l'hipercriticisme, del criticar per criticar, de la despatumització gratuïta. En comptes de respondre amb hipercrítiques, s'ha de respondre amb fets, no hem de gastar les energies cercant ossos al lleu.

Tampoc estic radicalment en contra dels independentistes, hi ha un sector de la nostra societat -pens que minoritari- que necessita més marxa i no la hi podem negar. Ara bé, l'independentisme, plantejat així com el plantegen i com a única opció vàlida, o fins i tot, com a opció majoritària em sembla que és una estratègia suïcida. Cal ajuntar esforços en un projecte cultural potser no tan purista però sí més pragmàtic, no dispersar-los mentre els vertaders enemics de la nostra cultura se les campen amples. No ens precipitem cap a l'esperpent.

L'ULL DE VELLUT

DRETS PRORROGATS, DRETS ESTAFATS?

GUILLEM DAVIU

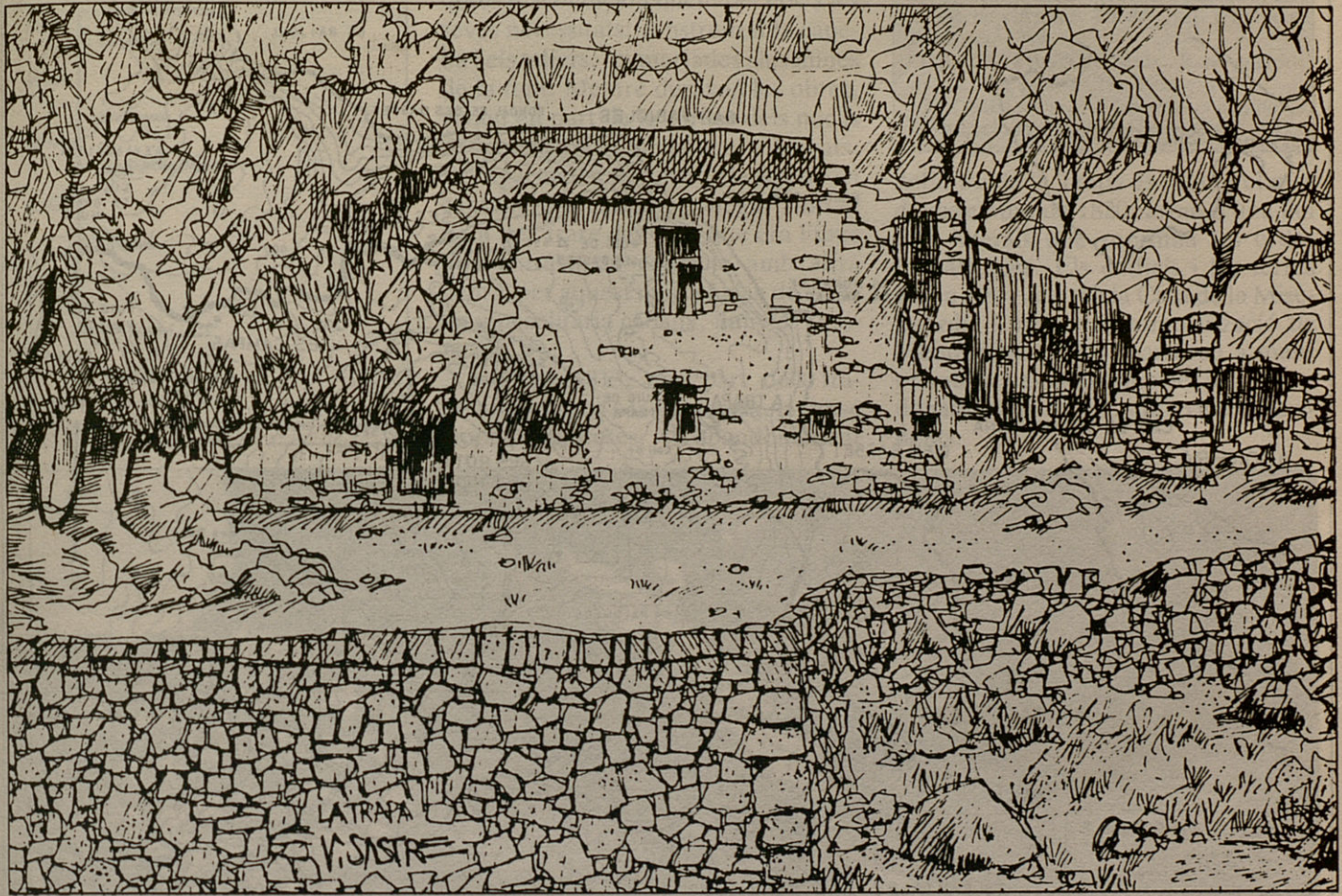
Un pres basc va sol·licitar dret d'empresari a fi d'exigir l'ús de l'euskera a la presó. La sentència del tribunal constitucional declara aquest dret d'adreçar-se en la pròpia llengua (i ser entès) com d'aplicació progressiva i no immediatament exigible. El govern (l'administració) anirà decidint la seva aplicació mitjançant la normativa oportuna.

El meu caparrí s'ha omplert de preguntes. Ha fixat l'alt tribunal un termini per a l'aplicació d'aquests drets prorrogats? Quins són els drets exigibles (exercibles) ja ara i els que depenen del "tempo" que el govern es marqui?

El mateix document citat (la constitució) pel recurs d'empresari conté tot un llistat de condicions necessàries per a una qualitat de vida humana i quasi sempre redactades en forma de dret: medi ambient adequat (art. 45), accés a la cultura (art. 44), vivenda digna (art. 47), tractament, rehabilitació i integració de

persones minusvàlides (art. 49), el treball (art. 40), la salut (art. 43), atenció a la tercera edat (art. 50) i no cit els de lletra majúscula com la justícia, la igualtat, la llibertat perquè de vegades costa creure que existeixen.

L'oposició a la constitució és sobretot pel dret a l'autodeterminació i la primacia de que és militar però no per oposició als drets citats per a tota la ciutadania. Ara bé (i acab) la utilització del document constitucional no és basa en una validesa intrínseca sinó com a punt de referència d'una relació de forces socials i polítiques (i interessos, prejudicis, il·lusions...). El govern és el primer interessat a mantenir aquesta referència com a vàlida. Què espera per a posar-la en pràctica, en els punts citats, abans que ens convencem que les forces socials i polítiques que el pressionen (dicten?) són totes (o quasi totes) del mateix signe?

EXCURSIÓ A LA TRAPA DE L'ARRACÓ

GASPAR VALERO I MARTÍ

Orientacions de camí

Començam l'excursió al coll de la Gramola, situat a cinc quilòmetres del poble d'Andratx, prop del km. 106 de la carretera C-710 Andratx-Pollença, camí d'Estellencs. A l'esquerra de la carretera, cap a ponent, parteixen dos camins amples, de carro. Agafam el de la dreta, i ja no el deixarem fins ben envant, quan arribem a les Basses. Aviat deixam a la dreta el camí del Rajolí i més tard passam pels marges de Can Corso. A l'esquerra tenim els puigs del Voltor, del Campàs i, més envant, el de la Paret del Moro. A la dreta el d'en Macià Andreu i el del Llorer.

Arribam a les Basses, on acaba el camí de carro. Per darrera la casa, parteix un caminó de cabra o tirany

de muntanya que ens condueix a partir d'ara per un bell itinerari panoràmic, amb el mar a la dreta i el puig de les Basses just a l'esquerra, ja que el camí avança pel seu coster. A la nostra esquena, cap al nord-est, una espectacular vista ens mostra la serra Tramuntana, fins al Puig Major i la retallada costa de la muntanya. Val la pena deixar el camí un centenar de metres per arribar fins al mirador del Cap Fabioler i observar amb vertigen la magnitud del penya-segat, amb l'aigua llunyana, al fons i la vista de la Dragonera al sud-oest.

Tornam al camí que, en devallada, ens mena cap a la Trapa, ja amb una vegetació més rica, i per un pinar d'antics carboners, enllaça amb el camí de carro que ve de l'Arracó pel coll de les Ànimes.

Arribats a la Trapa observarem les ruïnes de l'antic monestir -avui en restauració per iniciativa del G.O.B.-, tot el conjunt de marges i marjades, bon exemple de l'arquitectura popular mallorquina, el sistema de mines i canals de conducció d'aigua, el molí de sang-mogut per una mula-, i l'enorme era de batre que ens situa vora un magnífic mirador sobre cala en Basset i la Dragonera.

El camí de tornada ens durà cap a Sant Elm. Des del segon revolt del camí ample, agafam a la dreta un tirany que, després d'una curta pujada, davalla ràpidament cap al coll de cala en Basset, per entre un espès pinar. S'acaba el rost i just quan s'esvaeix el pinar arribam a Can Tomeví i, per un ample camí, a les urbanitzacions que constitueixen el pròleg a Sant Elm,

Itinerari

Coll de la Gramola - Les Basses - Cap Fabioler -
La Trapa - Can Tomevi - Sant Elm.

Horari

20 min. Coll de la Gramola
Can Corso

40 min. Les Basses

30 min. Cap Fabioler (Mirador)

45 min. La Trapa

50 min. Can Tomevi

25 min. Sant Elm

Total: 3 h. 30 min.

(Temps aproximat de marxa, sense tenir en compte les aturades)

gut amb el nom de la Trapa.

Constituïda la nova comunitat (8 capellans i 32 llecs), començaren les obres d'acondicionament del lloc a les seves necessitats: construïren la capella i els tallers, les marjades i les mines de la font. Mentre duraven les obres, vivien en part de la caritat dels nuclis de població, relativament allunyats. Per a tal activitat s'instituí la figura del captaire o almoïner, conegut amb el nom de "frare des pa", que era l'únic que entrava en contacte amb altra gent, i per aquest motiu havia de viure en una solitària cabana, lluny del monestir.

L'any 1813, una part dels trapencs tornaren a la Península, ja sense tropes franceses. L'abandonament

BIBLIOGRAFIA:

- BOVER I PUJOL, Jaume.- *La Trapa de s'Arracó*. "B.S.A.L.", 38. Palma, 1981.
- COLL, Jaume i RAMIS, Andreu.- *La Trapa de s'Arracó*. Palma, Inst. d'Estudis Balearics, 1984.
- GARCIA PASTOR, Jesús.- *Rutes amagades de Mallorca* (nº 25). Palma, 1968.
- LLOFRIU, Pere.- *Caminant per Mallorca*. Barcelona, Abadia de Montserrat, 1983.

definitiu de la Trapa es produí el mes de desembre de 1820, arran d'una llei dels liberals que suprimia les ordes monàstiques. Els edificis i les terres varen esser cedits a la Casa de la Misericòrdia i amb la desamortització de Mendizàbal (1835), passaren a mans privades. Les conseqüències de l'abandonament posterior són avui ben evidents.

ELS DOMINIS DELS DIMONIS

TRICORNI

Gener, mes de festes i tradicions populars a l'Illa, concentra les celebracions pageses del foc i les urbanes de Sant Sebastià. Una nova festa màgico-religiosa, influïda sens dubte pel reviscolament tan usual de "lo nostro" en un sentit pejoratiu, té lloc cada diumenge abans de Sant Antoni: ens referim a la trobada de dimonis que enguany es fa a Son Servera en quinta edició després de passar per Manacor, Sa Pobla, Sant Llorenç i Muro.

Voldríem exposar diversos arguments, des de l'habitual impotència que atorga la lletra impresa en una societat de "fermes conviccions", que ens fa oposar en aquestes trobades

que contribueixen a crear subproductes de consum que agradin als turistes hivernencs (bé s'han cuidat d'incloure l'acte a "Un Invierno en Mallorca") i també als desenfeinats ciutadans dels diumenges.

Ens diran, si algú gosa contestar, que si no ens agraden les trobades que no hi anem; i no es preocupin que així ho farem, però:

-1. L'aglomeració de dimonis en un mateix poble i a dia fixo provoca una infernal mescladissa de cornuts tradicionals amb d'altres ressuscitats o creats del no res. L'assemblea implica un menyspreu pels dimonis més antics perquè solen ésser els menys acolorits i més lleugers. Els de "caparrot" difi-

cilment podrien espantar els al·lots a les festes locals per mor del seu cap feixuc. Són "dimonis de passeig", exemplars molt vistosos que fan el gaudi dels "voyeurs"; per contra els "mascarats" mostren les seves habilitats als seus pobles i en canvi a la desfilada anyal no desperten els aplaudiments de les masses.

Els "caparrots" moderns devoren els "mascarats" populars.

-2. Cada dimoni mallorquí viu per un nucli d'actuació concret: un poble únic i uns dies assenyalats. És a dir, uns llindars espacials i temporals fixats pel costum. Ell no pot transgredir aquestes fronteres i un diable forà mai no gosaria penetrar els seus dominis. A més, cada localitat que en té acostuma disposar d'un únic dimoni que posseeix l'exclusiva de la vida, poden sorgir dimonions que mai farien ombra al "gros".

Les trobades de gener alteren el marc geogràfic, el temporal i l'ordre autoritari de la tradició infernal illenca. Els dimonis populars i els "postissos" es passen tots seguits amb un cartellet al davant que indica la seva denominació d'origen com si es tractessin d'agrupacions de "majorettes" malcarades.

-3. La trobada de cucarells, barufets i d'altres que es realitza cada any no és una festa bullanguera amb el dimoni d'animador, sinó una processó seriosa i freda (plena de cameramens virtuoses que volen immobilitzar al rodet espectres bells i sobretot falsos). La desfilada acabarà amb els discursos de les autoritats patrocinadores de "lo nostro" i un ballet rabiós dels dimonis-pallasso per després anar a dinar tots plegats a la mateixa taulada.

El ballet davant els subvencionadors de l'acte ridiculitzaria qualsevol dimoni popular perquè desconeix la dansa apropiada.

Potser la idea inicial fos bona per contribuir a revitalitzar els dimonis populars i preparar la nit de Sant Antoni, però amb tanta claror i sense foganyes esdevé una "festa" massa pos-tissa i gens atractiva a nivell tradicional per tot el que hem assenyalat abans.

CONVERSES AMB ARQUITECTES

Antoni García-Ruiz i Rosselló.

Vaig néixer a Palma de Mallorca el 20 de març de 1915. El pare era militar: Luís, després Luís García-Ruiz Izquierdo. La mare era d'una vella família mallorquina, descendia de Ca l'Hereu de Manacor. Vaig fer el batxillerat a l'Institut, però ens preparàvem als Teatins. Hi vaig tenir alguns professors famosos: Gabriel Alomar, Gabriel Llabrés i Quintana, Josep M. Tous i Maroto... Companys de l'Institut foren Josep Caubet, Vidal Pedrero i Francesc Mollera i Moreno, amb el qual faria després la capella del cementiri de Ciutat.

L'any 1932 vaig ingressar a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. Però la guerra em va interrompre els estudis. A l'escola vaig trobar alguns mallorquins: Gabriel Alomar i Esteve, Josep Ferragut -que no acabaria fins a l'any 1942-, Francesc Cerdó i Rosiñol, Lluís Fuster i Miró-Granada, aquest un mal estudiant que hi va estar un fester d'anys. Durant els anys republicans vaig aprendre poca arquitectura. Els primers cursos era tot càlcul, mecànica, descriptiva, perspectiva, dibuix. En arribar la guerra havia fet l'ingrés i dos cursos. Coneixíem una mica Le Corbusier i havíem vist el pavelló d'Alemanya de Mies Van der Rohe a l'Exposició de Barcelona. Sabíem Història de l'Arquitectura, però dels corrents moderns gairebé res. Els professors de l'Escola eren Francesc de P. Nebot, Bassegoda, J.F. Ràfols -d'Història d'Art-, Jujol -un deixeble de Gaudí-, Adolf Florensa -gran coneixedor del Renaixement, Eusebi Bona... La guerra m'agafà a Mallorca on passava les vacances. Vaig fer el servei militar i vaig estar a diversos fronts peninsulars.

Acabada la guerra vaig reprendre tot d'una els estudis i amb els cursos 39-40, 40-41 i 41-42 vaig acabar-la. L'any 1942 vaig obtenir el títol. L'ensenyament, però, era ja diferent. Ara era clos, tancat i ens feien copiar edificis de l'arquitectura monumental, grandiosa. Després hi hagué tot allò de l'arquitectura popular i la seva de-

gradació. Agafaren models d'arquitectura popular i regional, de petites dimensions i els adoptaren per a edificis enormes. El resultat fou ferest! Florensa es clogué dins el Renaixement. El nostre model bàsic era la Llotja de Barcelona. Tenguérem l'avinentesa de conèixer prou bé l'arquitectura nazi amb les exposicions d'art nazi que es feren a l'Escola d'Arqui-

itectura de Barcelona. Però no m'interessà gens. Em semblà un art fred, sense motlures, descomunal i no gens funcional. Era una arquitectura que pretenia durar, però no servir per a coses pràctiques. Eren grans pedres, amb afany imperials. D'Alemanya ens arribaven també revistes.

L'any 1941, amb Francesc Mollera i Moreno, vaig guanyar un concurs

de l'Ajuntament de Ciutat per a un Oratori al cementiri, que era una obra calcada del Renaixement. A partir de 1943 ens sostinguérem a la influència de l'arquitectura nazi. L'alternativa la trobàrem a Itàlia. Ens arribaren llibres i revistes: *Casabella*, *Domus*... Ens interessà el to general de l'arquitectura italiana d'aleshores més que les grans figures. L'any 1942, acabada la carrera, havia tornat a Mallorca. L'any 1943 vaig entrar a l'Ajuntament de Palma com a Arquitecte d'Eixample juntament amb Gabriel Alomar i Esteve, però ell se'n anà aquell mateix any a Amèrica. L'exemple de Palma ha estat molt discutida, però no és dolenta: allò que és dolent són els afegits. La base és el pla Calvet, que és bo. Però quedà sobrepassat pel desenvolupament de la ciutat i s'hi afegiren parcials dolentíssims, sense unitat, coherència ni previsions. Cap al 1950 vaig anar a Madrid a fer uns cursos d'urbanisme.

Acabada la guerra s'havia aprovat el Pla de Reforma de Palma de Gabriel Alomar. Era un pla de realització difícil: l'evidència és que se'n féu poca cosa. Era, per molt que ell ho negui, un pla interior que descurava l'Eixample. Era, a més a més, absurd i destructiu. Quant a l'Eixample no tenia cap ambició. Tendia a potenciar el centre, a fer-lo més accessible i, en definitiva, a congestionar-lo i col·lapsar-lo. Una de les meves obres fou el trasllat del Mercat de la Plaça Major a la situació actual. El plànol del Mercat de l'Olivar és de Vicent Valls i Gadea, i jo en vaig ésser arquitecte-director com a arquitecte municipal. Vaig dissenyar el monument a Santiago Rusiñol, amb un bust de Joan Borrell-Nicolau. Vaig dissenyar també l'obelisc per a l'Arxiduc, amb relleus de Jaume Mir. La meva tasca era informar projectes, planificar els edificis municipals... Moltíssims no passaren del paper! Així un parc de bombers, la reforma del Molinar fou una comèdia! Me'l feren amb presses només per mostrar alguna cosa en projecte a Franco quan visità Mallorca! Era molt dolent i n'estic empaguet. Franco el confongué amb el Puig de Sant Pere! Vaig tenir els càrrecs d'Arquitecte d'Eixample, Arquitecte Cap Municipal i Arquitecte General de Serveis Tècnics.

Un promotor d'habitatges populars fou Rodríguez de Valcárcel, el go-

vernador civil. L'Ajuntament es llançà a projectar-ne sobre els solars de què disposava. Però molts no es feren. Altres sí com els del Rafal. També vaig projectar un Grup Parroquial al Cor de Maria (Gènova), però després preferiren tirar endavant amb un monument (Na Burguesa). Vaig projectar un grup d'habitatges allà on hi ha el Palau de La Premsa -maig 1956- però no es realitzà. Vaig projectar l'ampliació de l'Hotel Buenos Aires -l'any 1949- a la cantonada Comte de Sallent-Pere Descallar i Net, però no es realitzà.

Un bon amic arquitecte fou Josep Ferragut. A mi no em fou difícil superar el fals classicisme de postguerra: no estic gens content del que he fet ni d'allò que ha fet la meua generació. Amics arquitectes -gairebé tots després professors a l'Escola- han estat Terrades, Barba Corsini, García Bordón, Sierra... A Mallorca, durant els anys 40, arribaven sobretot revistes nacionals. Cap als 50 començaren a arribar revistes italianes que ens permeteren conèixer coses noves. Quant al funcionalisme, convé dir que Francesc Casas, abans de la Guerra Civil, ja n'havia fet. Però fou el contacte amb l'exterior -els anys 50- que ens permeté de retrobar el funcionalisme, no els precedents locals com Casas enfangat amb edificis desafortunadament clàssics com el Banc Hispano-Americà i la Mútua General d'Assegurances. L'aïllament internacional, a partir de 1945, féu néixer un nacionalisme xenòfob. Faltaven materials i es pretenia fer una arquitectura popular però de grans dimensions. La crisi del classicisme nacionalista arribà amb els acords amb EUA. Vaig anar dos mesos a Nordamèrica i veïrem urbanisme i edificis, i escoltàrem conferències. Devia ésser cap al 1959. Vaig romandre enlluernat i, per cert, qui m'interessà més fou Josep Ll. Sert, un home amb idees claríssimes sobre urbanisme. Crec que un dels més interessants dels moderns és Mies van der Rohe: a les obres de Xicago i Nova York. Aalto és molt bonic, però difícilment exportable fora del propi país. Le Corbusier té coses interessants a la primera època, però la darrera no em diu res.

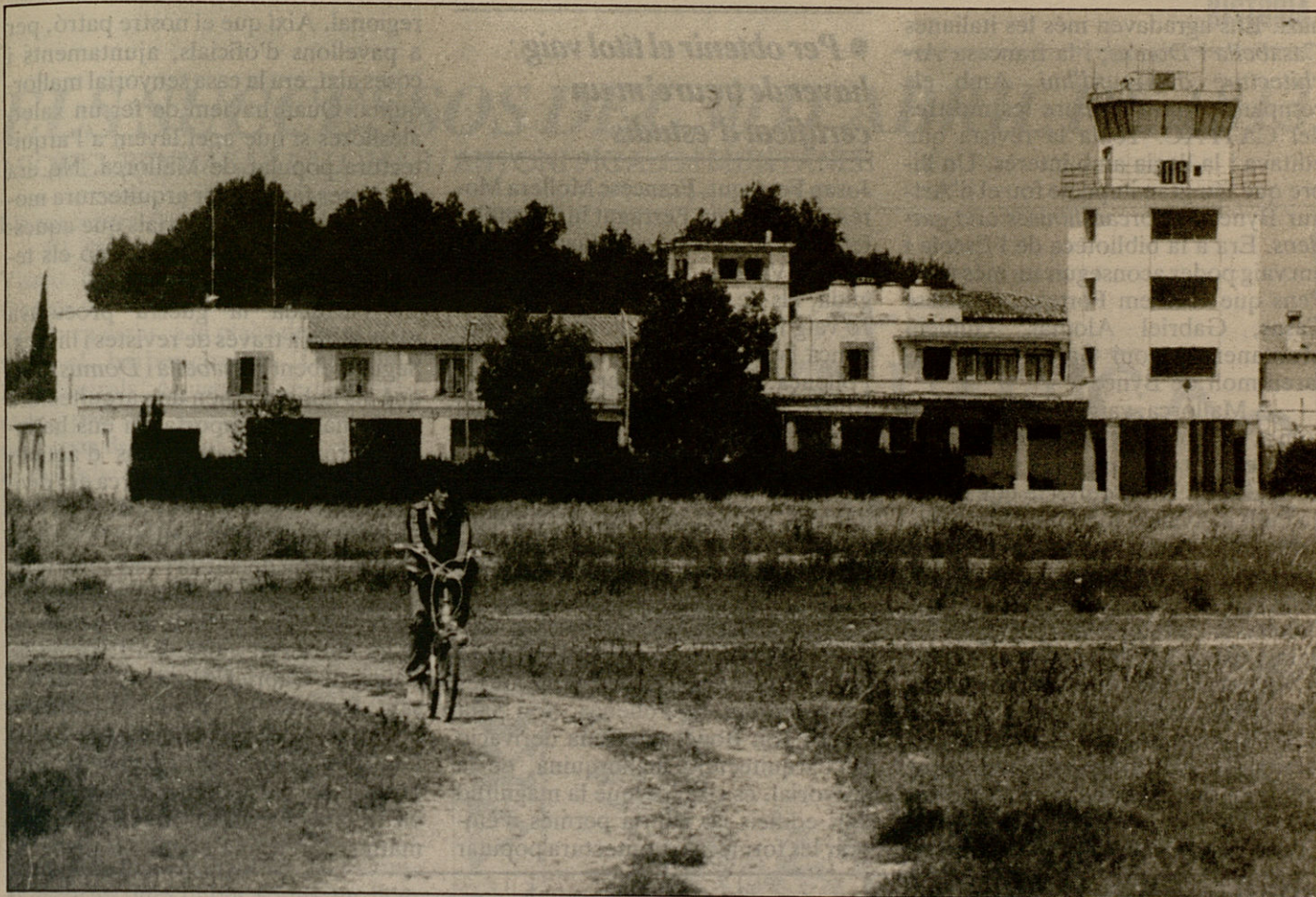
I quant a l'urbanisme? Quan vaig entrar a l'Ajuntament hi havia allò dels *pueblos adoptados por el Caudillo*, que era un urbanisme de plaça

major i petites unitats. No es tenia la visió de la gran ciutat amb els seus problemes. Amb l'aïllament estàvem desconnectats del món. Amb l'atonía econòmica les ciutats no presentaven un creixement ràpid. Era un urbanisme casolà, anacrònic i estàtic. Fins i tot, Gabriel Alomar i Esteve no tengué una visió clara de la ciutat, mancà de sentit de futur. Semblava com si Palma no hagués de créixer com les grans ciutats modernes. Després, amb l'arribada del turisme, el creixement de Ciutat esclatà. No estàvem preparats! Nosaltres havíem sentit parlar de la ciutat lineal... Ens havia alligonat, als cursos de Madrid, un Pedro Bidagor que era un home de visió anacrònica de l'urbanisme, historicista, partidari de les places tancades i les grans vies. A Madrid els meus professors d'urbanisme foren Bidagor, Blein, Paz Maroto... No vaig tenir contactes amb el Grup R d'arquitectes de Barcelona. Amb Rafel Llabrés, Marià Pascual i Josep Alcover redactàrem el Pla General de Palma (1962) que modificà el Pla Alomar. Som l'arquitecte del Sanatori de Caubet, iniciat amb plànols de l'arquitecte Botella i acabat sota la meua direcció.

Antoni Coll

Antoni Coll i Sancho. Vaig néixer a Palma de Mallorca el 17 d'octubre de 1908. El pare era advocat -però mai no exercí i propietari de terres. Era, com la mare, ciutadà. Per part de mare era jo parent de dos arquitectes: Joaquim Izquierdo i Sancho i Joan Aguilar i Sancho, cosins meus. Vaig fer el batxillerat a l'Institut de Ciutat. Hi havia bons professors: Ferbal, G. Llabrés, Soler, G. Alomar... Aleshores ja m'agradava dibuixar i vaig anar a Arts i Oficis on vaig rebre classes de l'excel·lent arquitecte Guillem Fortesa i Pinya. Vaig fer la carrera d'Arquitectura de Barcelona (1931-1936). Vaig fer l'examen final el juliol de 1936 a Barcelona i la guerra m'hi agafà. Durant la guerra vaig ésser mobilitzat dins l'exèrcit republicà i vaig fer, com a arquitecte, alguns treballs petits per Catalunya. Per exemple adaptar edificis privats per a escoles.

Tot just acabada la guerra vaig tornar a Mallorca. Per obtenir el títol vaig haver de treure'm un certificat d'estudis i per l'embull burocràtic no

vaig obtenir la titulació fins al 13 de març de 1940. Durant els meus anys de l'Escola hi estudiaven els mallorquins Gabriel Alomar, Guillem Muntaner, Josep Ferragut, Antoni García-Ruiz, Francesc Cerdó, Lluís Cerdó. L'únic del meu curs, però, era Lluís Fuster. Els professors més destacats eren Adolf Florensa, que era un home molt tècnic i ens donava allò dels ornaments. El de projectes era Pere Do-

mènench. Era un bon ensenyament. Deien que era millor l'Escola d'Arquitectura de Madrid, però la de Barcelona era prou acceptable. Ens feien dibuixar molt! Eusebi Bona era molt partidari del Renaixement i prou clasicista a les seves obres.

Tot i que l'escola proposava uns models clàssics, no adoptava una actitud bel.ligerant enfront de l'Arquitectura moderna. Quan vaig acabar els

estudis jo estava relativament informat de l'arquitectura moderna, però més per les revistes, llibres, exposicions i obres vistes que per l'escola. L'Escola no tenia una gran biblioteca. Jo era soci de l'Ateneu -allà hi havia bons llibres i revistes!- i m'hi passava hores llegint i xerrant. Llegíem l'alemanya *Modern Stil*, però aleshores els alemanys anaven cap a una mena de regionalisme i a la monumentalitat

A la Mar Mediterrània, herència de la cultura de la
ínsula, s'ha desenvolupat l'illa de Mallorca. El seu meravellós
patrimoni arquitectural, el seu paisatge i el seu clima són
els seus principals atractius, que la fan un lloc ideal per
passar les vacances i gaudir de la vida.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRFRES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

nazi. Ens agradaven més les italianes *Casabella* i *Domus*, i la francesa *Architecture d'aujourd'hui*. Amb els companys anava a veure les mostres del CATPAC. Tenia la revista que editava i la llegia amb interès. Un llibre que féu gran impacte fou el d'Arthur Byne: *Majorcan houses and gardens*. Era a la biblioteca de l'Escola i em vaig poder aconseguir un més tard. Pens que Guillem Forteza, Francesc Casas, Gabriel Alomar, Guillem Muntaner, Antoni García-Ruiz agafaren molt de Byne.

A Mallorca, vaig entrar a Aviació com a "personal civil contractat" el febrer de 1940 i hi vaig estar molts anys (1940-1964). Un arquitecte que treballà molt a Aviació fou Gutiérrez Soto. La guerra el sorprengué a Mallorca i, que jo recordi, féu les obres següents: edificis a la base de Pollença, a Son Bonet, la Jefatura de Aviación de Palma -davant el Temple, acabada per G. Alomar- i el traçat general de la part militar de Son Sant Joan. A Aviació hi anaren a raure diversos arquitectes, per una raó senzilla: hi hagué una gran demanda de feina per crear infraestructura de serveis aeris perquè l'illa no tenia res. Foren Luis Costa,

● Per obtenir el títol vaig haver de treure'm un certificat d'estudis

Josep Ferragut, Francesc Mollera Moreno, etc. Josep Ferragut hi féu molta feina: habitatges de suboficials de Son Rullan-Vivero, d'Oficials de l'Avinguda, els de vora de l'Hotel Kursaal. Jo vaig fer el pavelló d'oficials de Pollença, la torre de comandament de Pollença, edificis de l'aeroport de Son Bonet -amb Josep Ferragut i Gabriel Alomar- i de Son Rullan -amb Josep Ferragut-. A Son Sant Joan vaig fer el pavelló d'oficials, la torre de comandament, les cotxeres, magatzems d'infraestructura, capella. Els encàrrecs dels militars no ens exigien cap estil determinat. Això sí, els habitatges havien d'ajustar-se a unes normes bastant taxatives d'extensió i distribució interior. La veritat és que pens que les nostres obres de Pollença, Son Sant Joan i Son Bonet eren una derivació de l'arquitectura mallorquina, de la senyorial, és clar, perquè la magnitud dels edificis no hauria permès d'emprar les formes d'arquitectura popular

regional. Així que el nostre patró, per a pavellons d'oficials, ajuntaments i coses així, era la casa senyorial mallorquina. Quan havíem de fer un xalet, aleshores sí que apel·làvem a l'arquitectura popular de Mallorca. No era aleshores factible fer arquitectura moderna perquè els materials que aquesta exigeix -ferro i formigó- no els teníem.

Acabada la guerra procurava estar al dia a través de revistes i llibres. Seguiu rebent *Casabella* i *Domus*, perquè els italians tenen una arquitectura moderna molt important i ens ha influït prou als mallorquins d'aquells anys. Efectivament, Mallorca era dividida en zones pels arquitectes. Jo vaig tenir primer la d'Andratx i calvià. Després vaig deixar-la i vaig tenir la de Sóller: hi vaig fer la Casa Consistorial, però ja als anys 60. L'urbanisme no m'ha interessat gaire. La reforma de Palma de Gabriel Alomar era interessant. Però massa ambiciosa. La prova n'és que se n'han fet poques coses. Dins l'època de la postguerra hi havia poca feina particular d'arquitectura i els treballs a aviació -hi treballava els matins- foren una eixida interessant.

LA GÀBIA D'IVORI

LES POSSESSIONS URBANES

Josep Noguerol

La ciutat, monstre de ciment i cristall, avança indefinida. Afamegada de terra, engoleix les possessions de la rodalia que es van esquarterant com si un bisturí amateur manejàs el gran estri dels professionals. La gola s'empassa turons i comellars per transformar-los en carrers i avingudes; tot això, després del necessari reciclatge d'asfalt i marès.

Allà on hi havia camps d'ametllers o conradissos, sorgiren gratacels lluentos o immensos polígons que capgiraren els paratges agraris per reconvertir-los en CIUTAT. Tot molt normal: imprescindible pel desenvolupament raonable de la civilització.

La macròpolis illenca creix sense aturall i entre les noves barriades i al bell mig de les menys modernes, romanen antics casals perduts entre fin-

ques i grans blocs. Són els fantasmes del món agrari que perviuen silencis entre la vila cridanera. Cases de possessió sense terres que acostumen d'esser mansions buides i closes a l'espera de la dissort consumada pels bulldozers. Moltes ja no existeixen sinó al nom del barri, d'altres ni tan sols això.

Entre les mansions que conserven heroicament l'existència n'apuntariem un parell prou il·lustratives:

- Son Fortesa, amb el soroll estrident de la via de cintura a la vora i els immensos edificis blanquinosos que fan ombra al lledoner. Només conserva les cases i la seva terra està xapada.

- Son Armadams, el torreó llegendari i un mur que l'amagava d'ulls

forans. Casal antic a barriada residencial.

- Son Pizà, orgullosa sobre un turó. Encerclada pels edificis, encara conserva terres no urbanes ni agraries.

- Son Pardó, lligada indefinidament al món de l'hípica que s'apressa a batejar.

- Son Cladera, conserva l'aire agrari malgrat haver reduït moltíssim les terres i trobar-se assetjada per les noves vivendes.

Les possessions urbanes són molt més abundants i el seu nombre augmenta. Fora de Palma acostumen a transformar-se per subsistir com a restaurants, barbacoes, etc... per contra, a la gran ciutat agonitzen fins a la mort definitiva sense que s'intueixi un impossible reviscolament.

ELS SUCESSOS DEL 30 D'ABRIL DE 1813

MIQUEL BENNÀSAR I ALOMAR / ANTONI PICAZO I MUNTANER

Els successos.

El 30 d'abril de 1813, el regidor Vicent Terrers i el seu fill foren apedregats al carrer de Sant Miquel; a la nit, ho va ésser, a la plaça de Sant Antoni, el barber-cirurgià Lapuente. Eren liberals. Aquest fets venien precedits per una situació de violència dialèctica de tinta, ploma i paper entre el periòdic liberal **Aurora Patriòtica Mallorquina** i el seu antagònic conservador **Semanario Cristiano-Político**.

L'antagonisme el podem situar a la península en general, i en especial, en la lluita política que s'estableix a Cadis després de la promulgació de la Constitució, fet que serà presentat com una «revolució» i a la qual s'acusarà de seguir els passos i la filosofia que varen dur França als esdeveniments de 1.789.

La situació a Mallorca, sobretot a Ciutat, va convertint-se dia a dia en un clima cada cop més violent, la polèmica entre les dues publicacions que hem esmentades creix, a la vegada que els sermons que fan determinats clergues, especialment els dels pare Strauch, aniran impactant la població i en un moment donat, com en el cas de l'abolició del Tribunal del Sant Ofici, arribarà a produir situacions de violència.

Mallorca com a territori no havia sofert el pas directe de la Guerra. Quan les Corts declaren l'abolició del Tribunal del Sant Ofici, es temien disturbis, no solament a Mallorca, sinó a tota la península, per la mateixa divisió del país en dos bàndols. Això ho demostraren les disposicions preses per les autoritats de les Illes (1).

Els fets segons la premsa.

Segons la premsa absolutista, Mallorca gaudia de una tranquil·litat absolutat fins que hi va aparèixer el periòdic liberal **Aurora Patriòtica Mallorquina** (2). L'algarà que es va formar al carrer de Sant Miquel i la Plaça de Sant Antoni, ¿corresponien a una alteració de l'ordre esperada per les autoritats, especialment les de Cadis? En aquest cas creim que no, que són

manifestacions que surten no per motiu de la dissolució de la Inquisició, sinó per una situació de violència dins la societat i que s'expressen en forma de «disturbis dirigits».

Per als liberals, hi ha una sèrie d'etapes que duen als esdeveniments. Aquestes són: 1) l'abolició i la negativa a llegir-la de la Inquisició; 2) la firma de la felicitació a les Corts per l'abolició del Sant Ofici realitzada per una sèrie de liberals; 3) la retirada o l'intent de retirada de les obres il·lustrades de les llibreries; 4) els disturbis dirigits.

Els periòdics absolutistes es defensen proclamant que: 1) la retirada dels llibres es disposà abans de l'abolició de la Inquisició i es verificà després; 2) la publicació de l'abolició de la Inquisició es produí després dels desordres; 3) la firma de la felicitació és

• Podem parlar de tres tipus de disturbis que es donen al mateix temps i de manera interrelacionada.

anterior als fets; 4) els «disturbis» són espontanis.

De totes maneres, s'observa el sentiment antiil·lustrat i es confirma en diverses proclamas (3).

Anàlisi dels successos.

Com escriu Miquel dels Sants Oliver, la «P.Revolució» es produeix a Mallorca al mateix temps que s'acaba la Guerra d'Alliberament a la península. Podem classificar els successos del 30 d'abril com uns fets esporàdics dins la Revolució Constitucionalista, i que seran el precedent d'allò que més tard passarà, el cop reaccionari de Fernando VII.

Però, com són aquests disturbis?

Podem parlar de tres tipus de disturbis que es donen al mateix temps i de manera interrelacionada. Aquests són:

1) Disturbi de direcció: és a dir, que el dirigent típic actua més de fora que des de dintre de les masses.

2) Disturbi de composició: hi ha una heterogeneïtat sempre en relació amb les classes inferiors.

3) Disturbi de motivació o ideolò-

gic: es tracta de les idees generalitzades que resten a totes les formes de pensament col·lectiu (4).

Conclusió.

1) L'Església estava ressentida, primer per la invasió napoleònica, després amb l'expropiació de metalls preciosos requisats per a l'encunyament de monedes destinades a sufragar la Guerra. Tenim també el pas a la «secularització» de l'Estat. Dins tot això, el bisbe Nadal (5) exposa que l'Església haurà de cedir terres a l'Estat i provoca les ires del clergat, que veu amenaçat el seu potencial econòmic.

2) Tampoc hem d'oblidar el factor ideològic, pel qual una sèrie de persones veuen realment la «religió amenaçada», el que portarà a idees i postures radicalitzades. Aquest factor religiós tantes vegades duit a terme ressorgirà de bell nou contra les postures liberals.

Però, en definitiva, els motius religiosos no són més que una excusa per desestabilitzar un poc més el règim constitucional de 1812 per part de totes les forces reaccionàries existents a l'illa, davant l'imminent final de la Guerra i la tornada del rei.

NOTES

(1) «... las disposiciones tomadas por el jefe político, secreta y cautelosamente por prudente precaución quedaron en meras prevenciones». Antonio Llaneras en el Artículo comunicado inserto en el Procurador General de la Nación y el Rey. *Manifiesto de las ocurrencias de la Ciudad*, pàg. 2. Imprenta de Brusi, Palma, 1813.

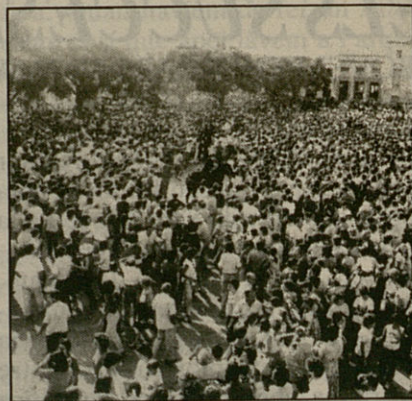
(2) «Salió al público por un abuso el mas immoral y escandaloso de la libertad de imprenta el periódico titulado *Aurora Patriótica Mallorquina*». A. Llaneras, «Demostración que se hace...», Palma, Imp. Brusi, 1813.

(3) «De la cabaña indiana, libro que pretende destruir la religión revelada y establecer el deísmo... se habían despachado muchos ejemplares en las librerías». Vegeu *Demostración de la verdad*, op. cit., pàg. 14.

(4) En aquest cas aplicam la tipologia marcada per George Rudé a la seva obra *Protesta popular y Revolución en el siglo VXIII*, -i ens hi regim-. Barcelona, Ed. Ariel, 1978.

(5) Per a un millor coneixement del tema, vegeu el llibre de Miquel Duran i Pastor, *Bernat Nadal i Crespi. Un Bisbe solleric que fou diputat a les Corts de Cadis*, Biografies de Mallorquins, Ajuntament de Palma, núm. 13. Palma, 1986.

EL VERI

SEDUIR LES MASSES HILARI DE CARA

La teoria dels «progressistes» consisteix en suposar com a certa la hipòtesi que els mèdia manipulen les masses, que qualcú -certament quasi incorpor: fàctic- darrera els mèdia, tan incorpori i fàctic que forma part fatalment de la pròpia substància dels mèdia, perverteix la impòl·luta naturalesa de les masses, la virginal consciència dels pobles victimitzats.

Crec que -al contrari- és possible imaginar que són les pròpies masses les que s'informen, les que s'hiperinformen, les que se desinformen, saturades de signes, les que es manipulen ferotgement; sense treva, alimentant-se dels infinits espectacles que genera, de la virtut i del vici, de l'espectacle i dels signes de la virtut i del vici, del canvi i del caos, de la immobilitat i l'ordre, de la devoció i de la impietat, de la revolució i la reacció. Són les masses l'objecte del desig polític, les que alteren les dades de les enquestes, les que falsegen la informació, les que interpreten i les que sedueixen.

Hi ha qui, des de fa mil anys ha descobert la immensa capacitat subversiva de no fer absolutament res per modificar les coses. Podríem començar a pensar que quan Baudrillard diu que la indiferència és irònica, un programa polític que basa la seva estratègia en la indiferència, potser seria un arma massa letal per la pròpia supervivència del poder.

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

ELS ESCLAUS DE HAMELIN

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Cap a finals del segle XIII eren venuts a Mallorca, aleshores punt estratègic del comerç d'esclaus, un bon nombre de captius tàrtars, sarraïns, grecs, albanesos i també "rossos" de pèl, pobres gents de raça germànica. De quin indret d'Alemanya venien aquells dissortats? Quina causa els havia sotmès a l'esclavitud, essent aquells països i principats de religió cristiana? El que sí és cert que aquell comerç es realitzava amb la ciutat de Lübeck com a punt de partida, tocant els vaixells per fer escala els ports de La Rochelle, Lisboa,

Càdiç i Màlaga. I sempre disposats a fer aventurades hipòtesis, anem ara a la vila del riu Wesser. Allà trobareu un carreró, el Bungelosen Strasse o "carrer sense tambors", puix durant segles ha estat interdit de tocar-hi cap casta de música. Aquest és el camí que prengueren un dia 130 infants hamelinesos per desaparèixer i crear una llegenda. Era l'any 1284, 26 de juny. La llegenda tothom la coneix; la del Flautista d'Hamelin. En aquell any, la vila havia patit una plaga de rates. Un enigmàtic foraster, vestit amb colorista indumentària, aparegué tocant la seva flauta. Havia promès alliberar Hamelin dels milers de petits rossegadors a canvi d'una certa suma. Conduí la processó d'animals sota l'encís de la seva música fins a la vora del riu i allà tots s'ofegaren. Acte seguit, els ingrats ciutadans es negaren a pagar el flautista. La venjança d'aquest fou tocar novament la flauta per tal que 130 criatures el seguissin des de la porta de la murallada ciutat fins al pujol de Kopen, on la terra s'obrí i es tornà a tancar després d'ells.

La realitat històrica hagués pogut ésser una altra molt diferent. A causa de les rates, la ciutat de Hamelin estava empestada pel vòmit negre. El pànic i la mortandat s'havien fet lloc per tot arreu. Per tal de salvar la generació més jove i evitar així la mort de Hamelin, els principals del municipi determinaren de fer evacuar la població un grup de xiquets i xiquetes no contagiats encara, sense informar de tals intencions als seus pares, no fos cosa que els seguissin escampant amb això l'epidèmia. Així, conduïts per algun mercader de fora, una desfílada de 130 nins abandonà el poble. Ja mai més retornaren, tal com havien promès, una vegada esvaïda la pesta. No haurien estat venuts com esclaus, ací i enllà, per mercaders poc escrupulosos?

LA MOGUDA PLANETÀRIA

L'ESPERANÇA BLANCA

ANTONI GINARD

L'Antàrtida està de moda. Fins ara tot era gel i el Tractat Antàrtic del 1959 donava prioritat als aspectes científics (sempre amb el permís dels estratègics). Ara sembla que hi ha quelcom més que gel i tots en volen un trosset.

La moda antàrtica està en relació a la possible revisió del tractat, prevista per a l'any 1991. Tothom vol participar en el que pot ser el començament de l'explotació sistemàtica dels recursos naturals enterats sota el gel. Amb la intenció d'arribar-hi d'hora, l'Estat espanyol hi enviava una expedició el 1982, s'adheria al tractat el 1984 i acaba d'instal·lar-hi una base permanent (una base científica amb un cap militar).

Les mateixes condicions d'inaccessibilitat de l'Antàrtida imposen limitacions que faran que la seva explotació només estigui a l'abast dels que posseeixen els mitjans tècnics. En aquest sentit, es planteja el problema permanent de la desigualtat entre el primer món i el tercer món, entre les grans potències i els altres. No es tracta d'una aventura, és qüestió de negoci i de poder.

El patrimoni de la humanitat sembla reservat a una minoria. Tot recordant el conflicte de les Malvinas, hom pot assegurar que hi comptarà més la força que els teòrics drets de sobirania. De la mateixa manera, hom pot intuir, per desgràcia, que els interessos comercials passaran molt per damunt dels de l'ecologia.

Greenpeace no es cansa de proposar la declaració de l'Antàrtida com a parc natural mundial. És just i necessari preservar el continent gelat de la depredació i dels interessos. Però, malgrat les possibilitats de la tècnica o precisament per aquestes, convé mentalitzar-se que els ecologistes i els pobres ho tendran difícil.

CREACIÓ

SIS POEMES CLOSOS

JOAN ANTONI CERRATO

I

COM TRIGA L'ALBA

*Oh, God! would you like to live
with your soul in the grave?*

EMILY BRONTE

Com triga l'alba...
Sembla que no arribarà mai.
És de nit tot el dia, i
romans obscenament pura
al meu tacte.
Com si fossis morta,
traït pel meu absurd silenci,
entretec quelcom del teu verd fugis-

ser.

Pertany a la pols dels estels,
radiant i inassolible.
El somni és el nostre enemic;
preferesc estimar la imatge llunyana
del teu cos,
car veure't és no tocar-te

Absents, somniam.
Absents-
vivim.

II

Les llences són tirades
vora les teves cuixes d'aram;
no hi traveles gens...,
és el teu costum de fembra fonedis-

sa.

La mar encara alimenta les ovelles
del teu esguard d'oceà embravit.
Pujant els pujols de la teva nau
descobresc el misteri dels estels.

Al matí, les llences
se'n són anades, esquinçades
pel rocam que portes al rostre.
N'ets eixuta.

III

NUA

*O beast of the wilderness, bird of the
air, Must I endure your amorous cries?*

W.B. YEATS

Estesa damunt l'arena, nua,
em provoques imatges malaltisses
d'un temps d'immediata incertesa.
Em portes pensaments d'horabai-
xa,
la síndrome malferida del teu re-
cord.

El sol penetra pels teus caus
mentre posseïda per la son
et deixes fer.
Desperta, no sigui que l'ona enfuri-
da
afolli l'orgasme somnolent.

-Ets massa a prop,
i el sol que t'emmoreneix
m'ha glaçat els ossos

(Dic mentre observ la platja buida)

De tornada, oblid les regles del teu
joc.
Ella m'estima.

IV

Observ la teva fotografia
que, plàcidament, s'ha escampat
pels llengols.

Des que no en tenc l'original,
em sent els ulls bofegats.

V

Per bé que li ho deman,
la lluna, encara verge,
clou els llavis i folga amb els estels.
Hi és a temps, perquè desconeix
esguards furtius, traïdes emmetzi-
nades
i llàgrimes eixutes.

VI

SI NO ÉS LA MORT

*Paràfrasi a Noche o Labios
(J. C.)*

*Res, no-res a inventar
si no és la mort.*

Llavis encesos dins la nit assassina
mans de putrescència sobre pits inflats
d'antiga llacor fal-lus salvós i sagnant
crits de silenci lletres eixordants al cer-
vell que glateix matèria grisa tot menys
les ones l'escuma de les quals porta re-
membrances d'èxtasi vital el teu alè ja
no em sustenta ara és pura halitosi de
corc gangrenat només l'oceà m'és fidel
cridant-me i ofegant el crit postrem amb
òscul de sal marina mor l'amor absència
fatal i total presència del fat que dit i fet
em desitja menys el mot de consol la nit
obre la llum de la salvació amb el gani-
vet esmolat de lluna desvirgada.

*Res, no-res a inventar
si no és la mort.*

Mallorquidea

«Prêt a porter»

Velázquez, 6 tel. 722198

Avda. Compte de Sallent, 12 · Blanquerna, 3

tel. 756745 - PALMA

ANTONI GELABERT, UNA OPORTUNITAT PERDUDA

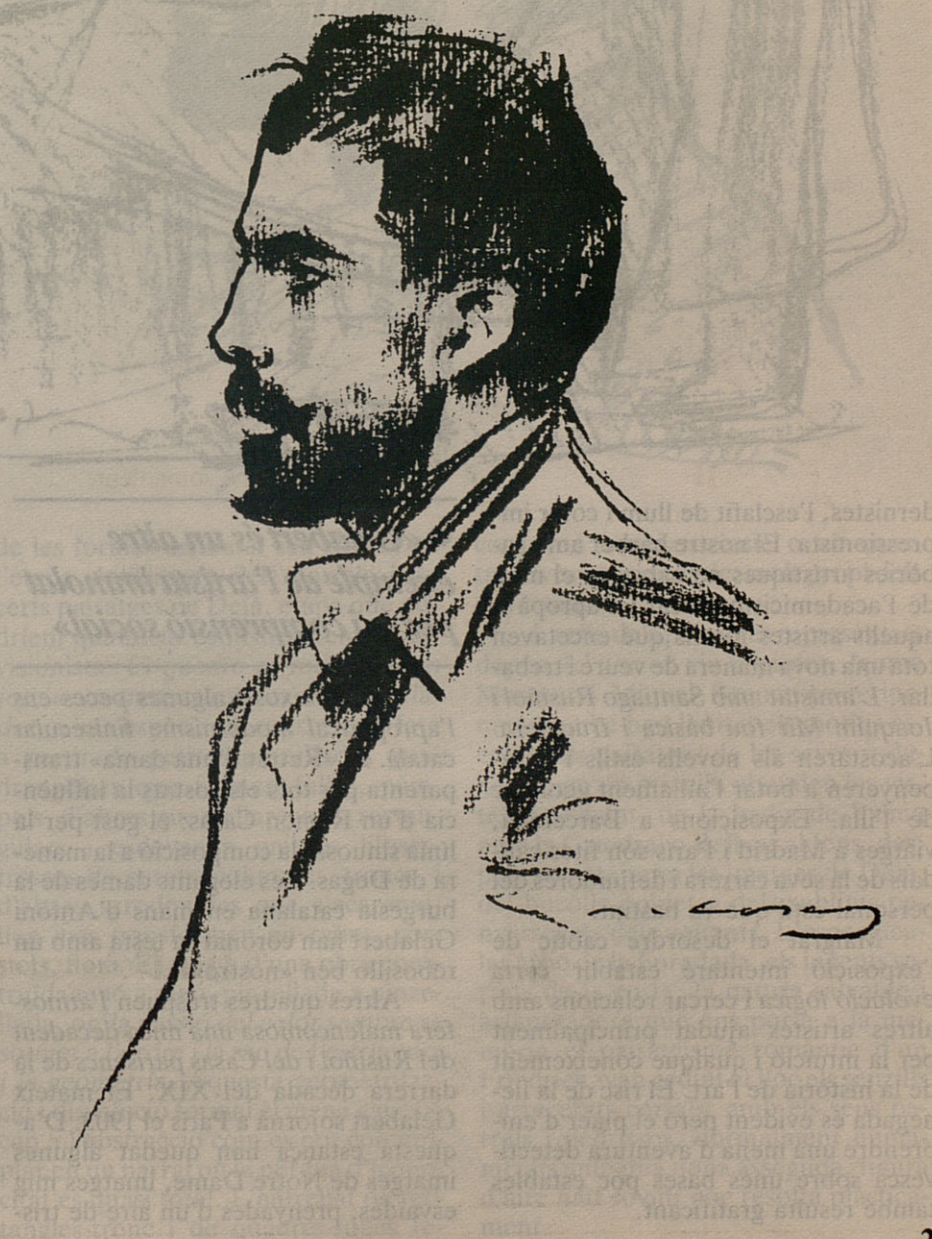
JAUME TORRES I ESTRADÉ

Muntar una exposició, una exposició antològica d'una de les figures més rellevants de la pintura mallorquina del XX, no consisteix a amuntegar o arreglendar un grapat de quadres. Hom ja arriba a creure en l'existència de trets eterns propis del tarannà illenc: certa calma, indolència, l'atracció per un estrany pastís denominat ensaïmada i aquesta caparrudesca de considerar les exposicions com caòtics acaramullaments d'obra sense tenir en compte preocupacions didàctiques o lents estudis previs de l'artista que serveixin per a una millor comprensió d'aquest. Sense empegueïment tornen a etzibar-nos una antològica sense la més mínima nota informativa del pintor, de l'estil, de l'època, del que representa. Ens enfloquen un bon reguitzell de teles sense cap ordre estilístic o cronològic, potser només guiat per un amagat criteri de tamany o per ventura per l'atzar. No, no molesten a l'espectador amb cap data pertorbadora, cap any empenyívol. Tampoc s'han amoïnats gaire en seleccionar, sedassar l'obra exposada. Vora el quadre més reeixit poden entaferrar medietats esveradores. El catàleg també cau en buits semblants. L'estudi biogràfic de Miquel Pons és una tasca lloable i clarificadora però falta un estudi artístic i sobretot una catalogació de l'obra exhibida. L'esforç duit a terme pel Palau Soler i d'organitzar i arregar una tan gran quantitat de quadres d'Antoni Gelabert, l'encertada idea de retre un merescut homenatge a aquest pintor es veuen considerablement desvaloritzats i minvats per tot aquest enfilall d'oblits, presses, manca de planificació i de criteris clars i seriosos. Una preciosa oportunitat perduda. Com la mateixa vida de l'artista malauradament autoescapçada en uns moments en què fructificava l'estil més seriós i construïa l'obra més sòlida.

Antoni Gelabert (1877-1932) és segurament el nostre millor represen-

tant del paisatgisme impressionista en una època en què prendre aquest camí significava valentia, agosament i no precisament seguir la tradició més estantissim i carrinclona. Cometé l'esborradonador pecat de voler pujar els cims de l'art des de les pregonesses d'una obscura barberia. Tal atrevi-

ment no fou mai perdonat i el dugué al suïcidi. Un altre exemple d'artista immolat per la incomprensió social. Tot d'una es relaciona amb tota aquella colla de pintors estrangers i catalans que envairen l'illa a final del XIX i principi del XX i que introduïren les novetats parisenques, les formes mo-

dernistes, l'esclafit de llum i color impressionista. El nostre barber amb cabòries artístiques no cabia en el món de l'academicisme local i s'apropà a aquells artistes forans que encetaven tota una nova manera de veure i treballar. L'amistat amb Santiago Rusiñol i Joaquim Mir fou bàsica i fructífera. L'acostaren als novells estils i l'empenyeren a botar l'aïllament geològic de l'illa. Exposicions a Barcelona, viatges a Madrid i París són fites cabdals de la seva carrera i definidores del personal estil que va bastint.

Malgrat el desordre caòtic de l'exposició intentaré establir certa evolució lògica i cercar relacions amb altres artistes ajudat principalment per la intuïció i qualche coneixement de la història de l'art. El risc de la llegenda és evident però el plaer d'emprendre una mena d'aventura detectivesca sobre unes bases poc estables també resulta gratificant.

• «Gelabert és un altre exemple de l'artista immolat per la i comprensió social»

Els dibuixos i algunes peces ens l'apropen al modernisme finisecular català. El «Retrat d'una dama» transparenta per tots els costats la influència d'un Ramon Casas: el gust per la línia sinuosa, la composició a la manera de Degas. Les elegants dames de la burgesia catalana en mans d'Antoni Gelabert han coronat sa testa amb un rebosillo ben «nostro».

Altres quadres traspuen l'atmosfera malenconiosa una mica decadent del Rusiñol i del Casas parisencs de la darrera dècada del XIX. El mateix Gelabert sojornà a París el 1903. D'aquesta estança han quedat algunes imatges de Notre Dame, imatges mig esvaïdes, prenyades d'un aire de tris-

tor i melangia. El magnífic «Processó de Corpus a Cort», una petita joia, recorda per l'anècdota i el tractament formal un famós quadre de semblant títol de Casas.

Un altre grapat de teles no pot amagar la influència de Joaquim Mir. A «Pont sobre la Riera» i a «Can Bini-melis», obres excel·lents, estructura la pintura a base de grans taques de color. En la primera, un seguit de formes valentes, gairebé abstractes, liles, verdoses, blavenques van construint el rocam, la riera i els reflexos. El parentiu amb algunes vistes de coves i del Torrent de Pareis d'un Joaquim Mir és patent. L'artista català romangué entre nosaltres de 1900 a 1905, any en què abandonà l'illa per passar al sanatori mental de Reus, i les relacions amb Antoni Gelabert foren constants.

La resta de la producció plàstica reflecteix ja un estil més propi que evoluciona cap a un divisionisme per-

sonal. La reeixida sèrie dels parrals, ja del final de la seva vida, en seria un immillorable exemple.

L'obra d'Antoni Gelabert en general es pot situar dins el moviment impressionista, participa de les seves mateixes dèries i manifesta unes característiques parelles. El paisatge, paisatge que ja no es realitza en l'obscuritat de l'estudi sinó en el propi indret que es vol plasmar, esdevé la temàtica bàsica de la pintura impressionista i d'Antoni Gelabert en particular. *La principal curolla de l'artista serà la captació de la llum.* La representació de la realitat, l'acatament a les normes convencionals clàssiques se subordinen a un esforç de copsar una llum determinada d'un moment precís del dia. Albes, horabaixes, postes de

● **«Gelabert és un altre exemple de l'artista immolat per la i comprensió social»**

sol, clarors que es filtren a través dels parrals i formen jocs escacats de llums i d'ombres, reflexos dins l'aigua, reflexos del rocam gegantesc de Deià o de la minúscula barca que sura dins la badia de Palma, es converteixen en les preocupacions centrals. Res allunyat de la fal·lera d'un Monet amb els seus àlbers que es reflecteixen dins un rierol o amb el seu estany dels nenúfars.

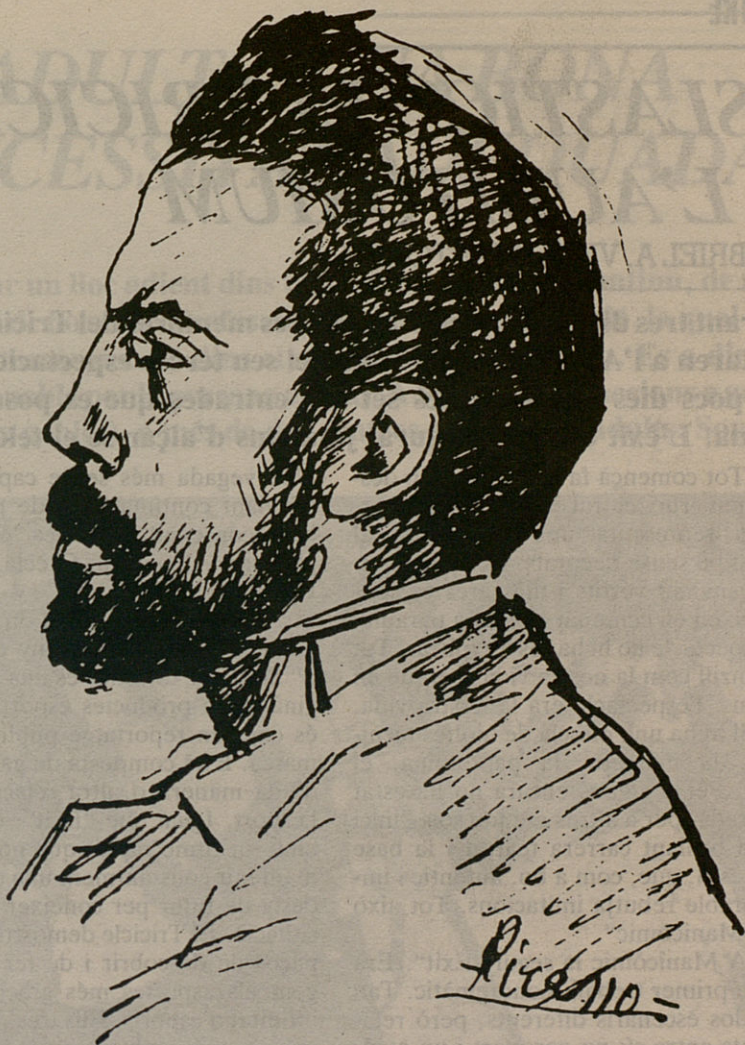
L'altre eix essencial de la seva obra serà el color. Llum i color són inseparables. Les paletes, sovint tètriques, de l'academicisme vuitcentista donen pas a una clarificació i avivament cromàtic, a un vertader esclat de color, a una alliberació. Antoni Gelabert sense deixar-se seduir per la borratxera colorística s'enfrontarà a una novella gamma de colors, viva, lluminosa i agosarada. Amb una paleta sobria, composta fonamentalment per verds, blaus, taronges i liles, uns abundants tons morats i lilencs que poden recordar un Regoyos, aconsegueix bel·líssimes composicions construïdes mitjançant una sàvia disposició i domini del color.

Aquest percaçar la llum, aquest embriagament cromàtic porta a la *dissolució de les formes*. Les figures perden els seus contorns, els límits s'esvaeixen, el dibuix cedeix davant la taca. Aquest procés de descomposició

de les formes arriba al seu clímax en l'etapa darrerena dels parrals i de certs paisatges de Deià, etapa que podríem qualificar estilísticament de divisionista. *El quadre es redueix a un joc, a un trencaclosques de pinzellades*, a una espècie de construcció feta a partir de petites pinzellades quadrangulars que formen fulles, pàmols, d'altres que s'allargassen rectangulars i esdevenen ombres liloses, trossos de parets, columnes, troncs, i d'altres arrodonides que s'acaramullen i es transformen en raïms, cossiols, flors. Es tracta d'una obra construïda maó a maó, pinzellada a pinzellada, on *la passió del color sempre se sotmet a l'ordre i la raó de l'estructura i la geometria*. Aquesta geometrització i dissolució formal el mena gairebé cap a l'abstracció com es pot contemplar en un parral on la pèrdua d'iconicitat és quasi total. L'entrellat de rectangles-tronc i de quadres-fulles re-

corda un neoplasticisme o un constructivisme geomètric, molt propi dels anys vint.

La tria dels paisatges representats depèn del lloc on viu el pintor. Jaume Mercant i Miquel Brunet posteriorment també han limitat els motius escollits als paisatges de les seves rodalies. Si en un principi abunden les vistes de Ciutat, de la badia de Palma amb la Catedral o Bellver al fons, després sovintejaran les imatges de Deià, del bucòlic poblet o dels sublims penyassegats dels voltants. L'espectacular visió de la Foradada, els ingents serrats de la costa, la natura salvatge i aclaparadora que ens porta a la memòria el paisatgisme romàntic d'un Friedrich, van cedint el lloc els senzills i arrecerats corals, amb els seus parrals i pedrissos, normalment humanitzats amb una dona asseguda, figura d'aire naïf sovint poc resolta plàsticament.

TEATRE

"SLASTIC": EL TRICICLE A L'AUDITORIUM

GABRIEL A. VICH I MARTORELL

Durant tres dies del mes passat, els tres membres del Tricicle representaren a l'Auditori de Palma el seu tercer espectacle: Slastic. En pocs dies s'cabaren les set mil entrades que es posaren a la venda. L'èxit estava assegurat ja abans d'alçar-se el teló.

Tot començà fa cinc anys. Un desconegut grup teatral de tan sols tres persones representa una obra còmica! Quasi bé sense decorats, tres personatges canviant vestits i màscares es converteixen en centenars. Ni una paraula, a l'espectacle no hi ha res a explicar. Tot és senzill com la nostra vida, perquè en el fons, l'espectacle era la nostra vida. En ell hi ha una mescla de moltes tècniques: la màscara, la pantomina, el gag... Per a alguns encara no ha estat superada, per a altres era tan sols l'inici d'una brillant carrera teatral i la base d'un estil, que, com a bo, autèntic i immillorable rebutja imitacions. Tot això era "Manicòmic".

A Manicòmic la seguí "Èxit". Era el seu primer treball monotemàtic. Tan sols dos escenaris diferents, però relacionats entre sí: un aeroport i un avió. Situacions simpàtiques, exagerades, reals, inimaginables... tot hi és dins "Èxit" i a més a un ritme frenètic que fa l'espectacle sigui bo del cap fins al final.

Una vegada més sense cap paraula, i canviant contínuament de personatges han aconseguit increïbles "èxits" a Anglaterra, Alemanya, Grècia, Itàlia i als EUA.

I així, aplaudits allà on trepijaven, arribam a l'any 1986, any de l'estrena d'"Slastic". "Slastic" és una marca imaginària de productes esportius. L'obra és com un reportatge publicitari de la marca. Està composta de gags tots ells, d'una manera o altra relacionats amb l'esport. Igual que "Èxit", es presenta amb un ritme ràpid, que no decau i fa mantenir constantment una emoció i un desig de futur per conèixer la pròxima situació. El Tricicle demostren esser capaçs de descobrir i de fer veure a la gent els aspectes més graciosos d'una infinitat d'esports. Ells tres, una vegada més i només amb segons es transformen en una quantitat de personatges diferents que fan quasi impossible de creure que només siguin tres. Tres que omplen tot un escenari, amb muntatges senzills

i sense ajuda de res. Però també fan veure de rialles tot un pati de butaques, per gran que sigui i el fan participar de l'espectacle, perquè a totes les seves obres el públic hi participa. Així se sent part de la mateixa obra i dona peu a que els membres del tricicle demostrin una nova aptitud seva: la improvisació.

Memorables són escenes com la de les bolles de billar, el joc de tennis, els ancians jugant a escacs, la boxa "en càmera lenta", els infants jugant... Tot és un conjunt harmònic que aconsegueix (segons conta Monserrat Roig en el programa de la seva presentació) fer riure als sords-muts. Quan acaba l'espectacle, com si fos un plus orquestral i com és típic en les transmissions esportives fan una repetició de les millors jugades.

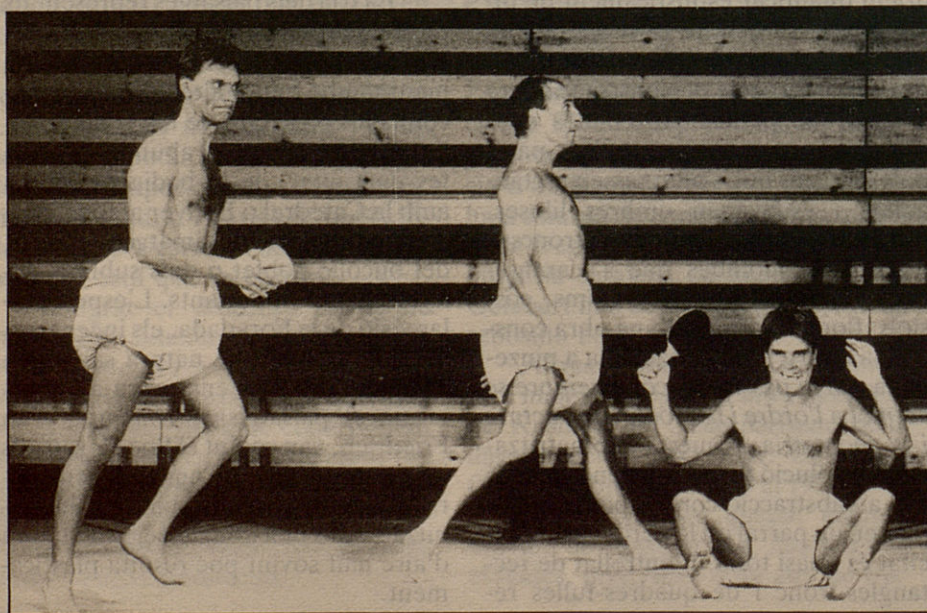
Després, la gent se'n va a casa rient per les escales i corredors, amb un profund desig de tornar-los a veure ben aviat. Mentres, ens queda el record d'una hora i mitja plena de goig. Perquè els espectacles dels Tricicle no tan sols es veuen, també es recorden.

A DESTRALADES

Toni Marimón Riutort

Està molt bé això d'emetre pel·lícules tan entretingudes i didàctiques com *Viernes 13* en hores punta per tal que les puguin veure alhora els infants i els padrins, i puguin aprendre, amb tota mena de detalls i una mica d'imaginació, com és de fàcil i divertit assassinar el proïsme.

Perquè, és clar, un film tan intranscendent i amable no pot ésser desterrat als perillosos cinemes de mitjanit, en els quals, com se sap, s'aïllen les obres de directors tan perversos i luxuriosos com Passolini, Ferreri, Fellini, Almodóvar o, sense anar més lluny, Bellmunt. Però, posau-vos tranquils: l'emissió de pel·lícules pornogràfiques, naturalment, està terminantment prohibida. Tothom sap com és de morbós, repugnant i esgarriós veure una parella fent l'amor. En canvi, ¿què podem dir de la bellesa d'un cap trencat per una destrall o de la perfecció d'un degollament així com cal? I tot això, mentre la pantalla esdevé roja de tanta sang i s'apodera dels nostres esperits una pau i una tranquil·litat celestials.

ELS CENTRES D'ADULTS: UNA BONA RAÓ PER UNA NECESSITAT ADEQUADA

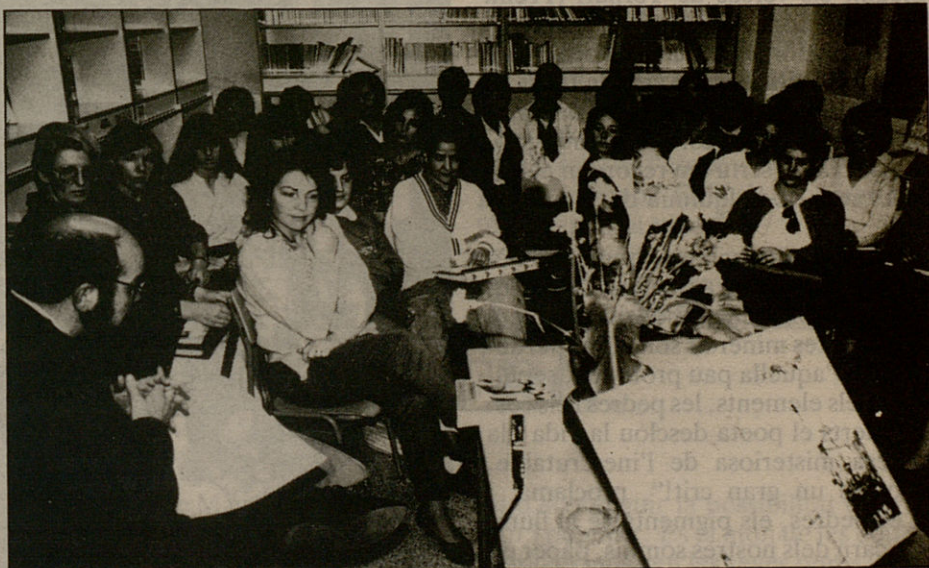
FELIP MUNAR MUNAR*

Els centres d'adults han passat a ocupar un lloc adient dins una societat de canvi continu, de reciclatge necessari i de noves tecnologies per tal de no restar desfasats o mancats d'informació, la qual cosa suposaria, com a resposta immediata, l'automarginació dins el seu àmbit comunicatiu. Es a dir: els centres d'adults són una necessitat inqüestionable per la persona actual. A Palma, hi ha accions a gairebé totes les barriades (com també a diversos pobles), a més de dos centres exclusius d'adults: Son Canals i Rodríguez Méndez.

Però, què significa o què és un centre d'adults? El que no ha d'ésser és ben clar: ni una prolongació de l'EGB, ni una màquina d'expedir títols, ni un monòleg en veu alta per traspasar uns coneixements solidificats, i molt menys una plataforma per fer acalar nous sentits i noves experiències dins el món de les persones adultes: això seria educar per a una coexistència totalitària, o almenys traslladar-hi la consciència. No, veim ben clar que les directrius del Llibre Blanc de l'Educació d'Adults ens porta cap a l'extrem oposat a aquest. És realment una concepció de la vida, on troben resposta les persones intransigents, deshumanitzades i despersonalitzades, no gaire creatives, avorrides, anònimes, intolerants i gens pluralistes. Aquí, la figura de l'ensenyant es fon dins el grup, és a dir, esdevé el catalitzador, no l'Educador; no pren mai les decisions unidimensionalment; mai no exposa el seu punt de vista davant la mirada perplexa dels adults. És molt bo de fer caure-hi i només s'arriba a superar amb una constant renovació tant metodològica com de continguts.

La persona que assisteix a un Centre d'Adults ve, al principi, únicament i exclusiva, com a alumne. Per això cal un cert temps per treballar aquesta conducta reàcia als canvis i per desmuntar els esquemes escolars tradicionals i preconcebuts. Per iniciar una vertadera formació cal deslliurar-se de tots aquests prejudicis, de concebre la figura sacralitzada del mestre i una excusa per amagar-s'hi davant el primer dubte seriós que es planteja. El treball més dur, i a la vegada més delicat, és precisament el de retrobar tots junts, cada dia de bell nou, la manera d'obrir camins inèdits amb la seguretat que són la resposta adient a les necessitats plantejades.

I per això els Centres d'Adults

obrin les portes a la zona, a la comunitat on viuen. Així, el Centre d'Adults Son Canals treballa conjuntament, organitzant cursos, activitats culturals i lúdiques, etc., amb les següents institucions públiques i privades: Ajuntament de Palma, INEM, Institut de la Dona, Conselleria de Sanitat, Associacions de Veïnats (Son Canals, Son Goteu i Hostalets), G.O.B., Obra Cultural Balear, Centre d'Estudis Gabriel Alomar, Associació de Consumidors "La Defensa", Associació d'Alumnes Son Canals, etc, perquè el Centre és viu, dinàmic, en el sentit ple de la paraula i perquè pensam que la formació de les persones adultes no ha d'anar mai deslligada d'allò que coneix més; educar per a un demà o per a l'ahir no solventa cap problema d'ara i de la realitat més propera.

I és així, precisament, que la nostra llengua ha esdevingut una necessitat adequada, per una bona raó. Si partim del que ens enrevolta, del que veim, del que sentim, no ens queda altra sortida

que la de partir del propi país, de la pròpia cultura. És per això que, a més dels set grups de llengua i literatura, hi ha uns mòduls prou específics i suggerents: Coneixement del nostre medi ambient i Mallorca i el seu entorn. I dins el Centre no hi ha disquisicions pseudofilològiques ni enfrontaments de cap tipus entorn de la llengua; ja no hi fan falta perquè ha esdevingut una necessitat i el més pur vehicle de comunicació.

Cal encoratjar el Cap de Programes Educatius, Tomeu Llinàs; la Coordinadora d'Adults, Carme Pons, i l'equip de professors del Centre d'Adults Son Canals que des de fa 2 anys han treballat i continuen fent-ho, per tal de dur a terme la nova línia de l'Educació d'Adults, i dins aquesta nova perspectiva, la nostra llengua ha estat la primera línia que s'ha normalitzat.

*Llicenciat de Grau en Llengua i Literatura Catalana

Educador d'Adults

DNI: 42.996.394.

LLIBRES

TERNARI D'ANGEL TERRON

MARGALIDA PONS

Els vells manuals escolars de cobertes espellifades esquematitzaven, amb símbols incomprensibles i fórmules prodigioses, els primers esbossos de la química. Aquella ciència, que desbordava els reduïts rectangles de les pissarres i es desfermava en innumbrables combinacions, avui es fa present en els poemes d'Àngel Terron. Llegint els versos de *Ternari* (Premi Josep M. López-Picó, 1986) em retorna la memòria d'aquells llibres, que exercien la fascinació de l'entrada al món de les metamorfosis de la matèria. I, com aleshores, els estranys processos que descriu em recorden el primer encís de l'alquímia de l'impossible.

La matèria viu en l'home, en l'ocell, en la fulla. I tanmateix, també és mort, rostoll cremat, podridura, silenci: les restes minerals són l'únic perdurable. D'aquella pau profunda, sepulcral, dels elements, les pedres i els cossos inerts el poeta desclou la vida i la bellesa misteriosa de l'inescrutable. "Tot és un gran crit!", proclama, i "Les pedres, els pigments de la llum, són carn dels nostres somnis, paper de vidre del nostre sentir". La idea es repeteix sovint en l'obra d'Àngel Terron, que integren, fins ara, tres títols: *Iniciació a la Química* (Tafal, Palma de Mallorca, 1977), *Llibre de Mercuri* (Llibres d'El Mall, Barcelona 1982) i, el darrer i el de major rigor formal, *Ternari* (El Mall, 1986). L'estructura ternària, que ja s'apuntava a *Iniciació a la Química* -format per 33 poemes agrupats en tríades- es consolida en aquest tercer llibre: tots els poemes encaixen en una xarxa teixida amb fils invisibles. L'aparença general és d'una cristal·lització perfecta i regular on destaquen, brillant com gotes d'aigua o sols minúsculs, alguns poemes: "Cèsar retorna de les Gàl·lies", "Metamorfosi", "L'Araucària".

L'ARAUCARIA

No cal demanar, ni tan sols contes-
tar.

Costa molt cuidar un jardí,
cal retirar la fullaraca dels arbres

goixats per la llum celest,
cal disposar els fems per inflamar les
flors.

Lentament, quatre branques per
any,
verticalment creix l'araucària.
després, amb els primers fruits
-tal vegada tres generacions huma-
nes-,
serà talada, branca a branca,
perquè ha envaït tot el jardí
i les seves arrels clivellen

de la consciència.

Perquè, quan l'àlgebra digital, les cristal·litzacions o els pigments del camí esdevenen matèria poètica, el lector és transportat a un univers les formes del qual no coneixia. Àngel Terron incorpora a la llengua literària el vocabulari propi de la química. Tal vegada el lector es demanarà si és lícit enriquir d'aquesta manera -amb un allau, sovint desconcertant, de termi-

nologia científica- el llenguatge poètic. El cert és que l'experiment és difícil i perillós: l'ús indiscriminat de termes especialitzats dificulta la lectura a qui s'enfronti sense l'adequada preparació i pot esdevenir, a més, símptoma d'insultant pedanteria. No és aquest, em sembla, el cas de Terron; el poeta empra el recurs de conjuguar ciència i poesia fins aconseguir un tot homogeni i prou innovador: el sodi, els nitrats i els fosfats són els vestits de núvia de la natura, "vells temps honorables on la ciència i la poesia eren germanes bessones".

La ciència té a *Ternari* una altra manifestació; la referència a personatges històrics; el psicòleg Carl Jung, que després de col·laborar durant una època amb Freud se'n separà i va seguir el seu propi camí, o bé el químic suís Alfred Werner, que guanyà el Nobel el 1913 i morí sis anys després al

manicomi de Zuric. La reivindicació d'aquest segon personatge, pràcticament una biografia en vers, ("purpureosel" i "la flor àurica", pàgines 31 i 32), fa que vegem que la ciència no és tan sols un pretext literari o el mineral blanc i blau -Blue rock salt from Stassfurt, germany- reclòs a la vitrina d'un museu, sinó tot un món capaç d'engolir l'home. La poesia, afirma l'autor, no solament és gramàtica, sinó també coneixement del món.

SONS OF REVOLUTION

Vells temps honorables on la ciència i la poesia eren germanes bessones. Fills de la revolució, vosaltres teníeu el sentit de la natura, però que ens resta a nosaltres obligats a esser màquines quan tot és inhumà i consuetudina-

ri? és inhumà i consuetudinària?

Avui els poetes es pensen que el seu art és sols gramàtica, són necessaris cabals per tal de co-nèixer la natura;

tothom l'usa com a fruita de tast i ningú l'estima.

Us envejo vells amics Shelley, Davy, Coleridge:

els vostres poemes poden esser vulgars, però no ho fou la vostra vida.

En els darrers versos d'aquest poema Terron és conscient que la poesia mai no serà un substitut de l'experiència ni, com diu la cita inicial de Robert Graves, un fruit de la necessitat. Les paraules només són l'intent de fer perdurable el blanc d'una estela, la fina ratlla de l'home en la mar compacta del temps. Enllà dels llibres s'estén, ampla, la vida.

LA FIRA DE FRANKFURT: CINC SEGLES I MIG DESPRES DE GUTENBERG.

MARIA DE LA PAU JANER

"Mudam-se os tempos, mudam-se as vontades, Muda-se o ser, muda-se a confiança; Todo o tempo é composto de mudança, Tomando sempre novas qualidades" digué Camoêns. Perquè en els seus canvis el món esdevé sempre diferent, i el pensament dels homes s'allarga i creix, constantment inquiet. Al llarg dels segles l'home ha trobat formes diverses per comunicar-se, en una camí tot de recerques per transmetre qual-sevol facècia, potser tan sols un instant de la seva vida. Coneix des de molt antic el valor de les històries que explica: relats que un dia aprengué, que després explicà i que més tard va escriure, fixant-los en un paper. Des d'aquell moment, d'ençà que la impremta escampà pertot arreu la saviesa, l'home ha perpetuat la seva troballa; i la lectura, el plaer de llegir, n'és la manifestació més lúdica i més lúcida alhora.

Frankfurt, al bell mig d'Europa,

és ben aprop de Magúncia, la ciutat on nasqué Gutenberg, l'inventor de la impremta; el lloc des d'on els llibres iniciaren el seu recorregut per la història. I encara s'hi conserva, en el centre de la ciutat, la impremta que Gutenberg utilitzava en els seus primers treballs com a impressor. Es al Museu que la ciutat dedica a la memòria dels llibres i on podem contemplar els aparells diversos amb què s'han imprimit, des de la primera impremta fins als ordinadors més moderns.

De dia set a dia dotze d'octubre s'ha celebrat a Frankfurt la trentanovena edició de la Frankfurter Buchmesse -la Fira del Llibre de Frankfurt-. Una vegada més, editors i llibreters de tot el món s'han reunit a la Fira més gran que se celebra. En un equip immens, dedicat exclusivament al món dels llibres, es creen modes, s'imposen els llibres que obtindran un major nombre de vendes, i els editors intercanvien drets editorials en una roda increïble de carreres i discussions per

tal d'aconseguir la possibilitat de traduir i publicar. Es el món de les editorials que mostren les seves obres i que cerquen, en les que exposen els altres

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B

«Los Geranios»

Tel. 72 19 31

07002 PALMA DE MALLORCA

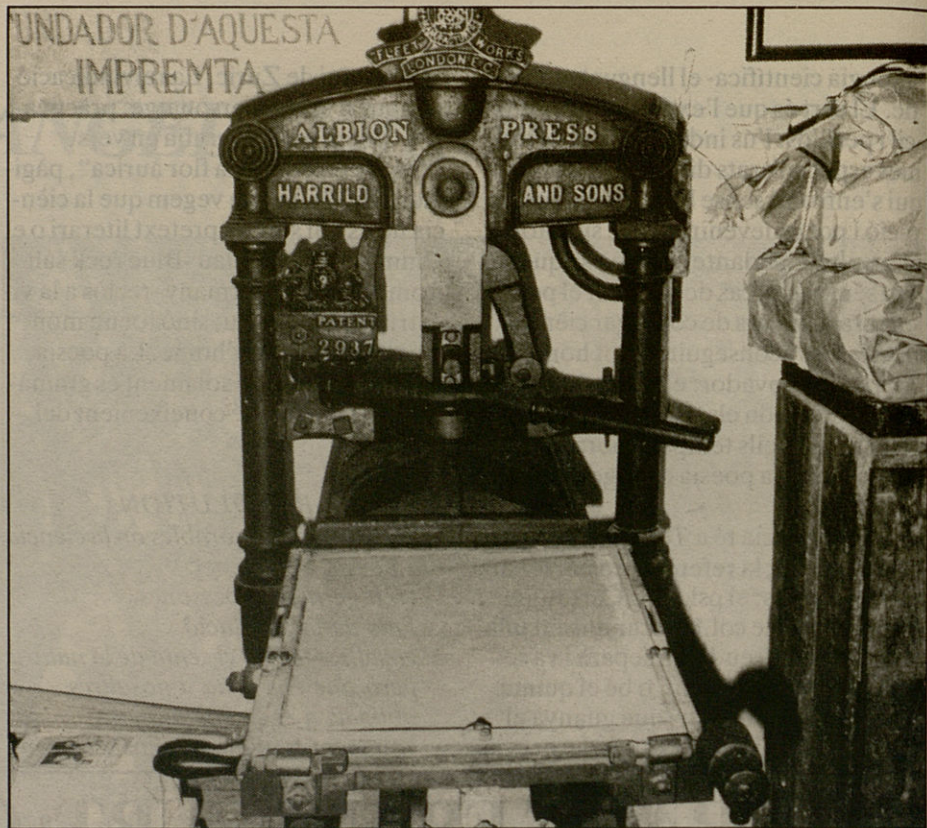
LLIBRES

grups editors, l'oportunitat de descobrir un títol interessant, una col·lecció nova per incorporar al seu bagatge. La Fira de Frankfurt ha reunit enguany sis-mil cinc-cents editorials de vuitanta països diferents.

Molts de quilòmetres de gal·leries són l'escenari que la ciutat ofereix als llibreters. L'espai de la Frankfurtemesse inclou tota casta de restaurants, bars, sales i bancs que constitueixen una completa estructura de seveis, voltant el món dels llibres. Es una petita ciutat enmig de l'altra ciutat; una via mòbil comunica les diverses seccions que la constitueixen. Seccions amb estands per a llibres de tots els gèneres i per a revistes de tot el món.

Enguany l'escriptor italià Umberto Eco fou l'encarregat d'inaugurar la Fira. En el seu discurs se referí al perill que les fotocopiadores són per als escriptors. A les universitats de tot Europa els estudiants fan cada dia mil·lers de fotocòpies -digué- i no compren les obres que han de llegir. Aquest fet representa un entrebanc cada vegada major.

A la Fira del Llibre de Frankfurt hi hagué també un estand dedicat al llibre català. Les editorials catalanes hi enviaren les seves publicacions. I fou a aquest estand on el professor Tilbert Stiegmann, difusor de la cultura

catalana arreu d'Europa, presentà el seu últim treball, tot just aparegut: una antologia de poetes catalans del segle XX. Aquesta Antologia, il·lustrada per Tàpies, inclou els textos en català i també la seva versió alemanya.

En el món de les novetats edito-

rials, en el canvi constant dels hàbits dels homes i de les seves preferències, la literatura catalana obté el seu lloc. L'home continua el seu camí, mentre la roda del temps gira, i potser només allò que diuen els llibres resti per sempre.

LES ARRELS LLEGENDÀRIES DE CATALUNYA

MATEU MORRO I MARCÉ

Les arrels llegendàries de Catalunya
Xavier Fàbregas.- Barcelona: Edicions de La Magrana, 1987.- (col. *Els Orígens*, 20)

Aquest llibre pòstum de Xavier Fàbregas és el text català d'un fulletó que es va anar publicant al suplement del diumenge de "La Vanguardia". Comença amb una afirmació força expressiva: "per conèixer un país cal poder il·luminar les obtusitats mentals de la gent que el pastura i fer-se una idea d'allò que els habitants pensen d'ells mateixos, de llur passat i de llur entorn present". I ell ho prova de fer, amb coneixença i amb ironia, tot empenent un divertit viatge periodístic

pel nostre món llegendari i popular, i a poc a poc, amb una prosa entretenguda que sovint s'esplaia en l'anècdota viscuda, va fent el retrat de la cultura popular catalana.

Fàbregas es manifesta un bon coneixedor de la ruralia catalana, del que en podríem dir "el món de la masia", i el món del poble i del llogaret. En el llibre hom hi pot seguir els seus itineraris "viscuts": els Ports de Morella, Menorca, totes les comarques del Principat... i sobretot el món del teatre, en tots els caires, de la representació tradicional a Guimerà i "Pitarra".

És d'aquesta faisó, la del trescaire, la del viatger, la de l'historiador i

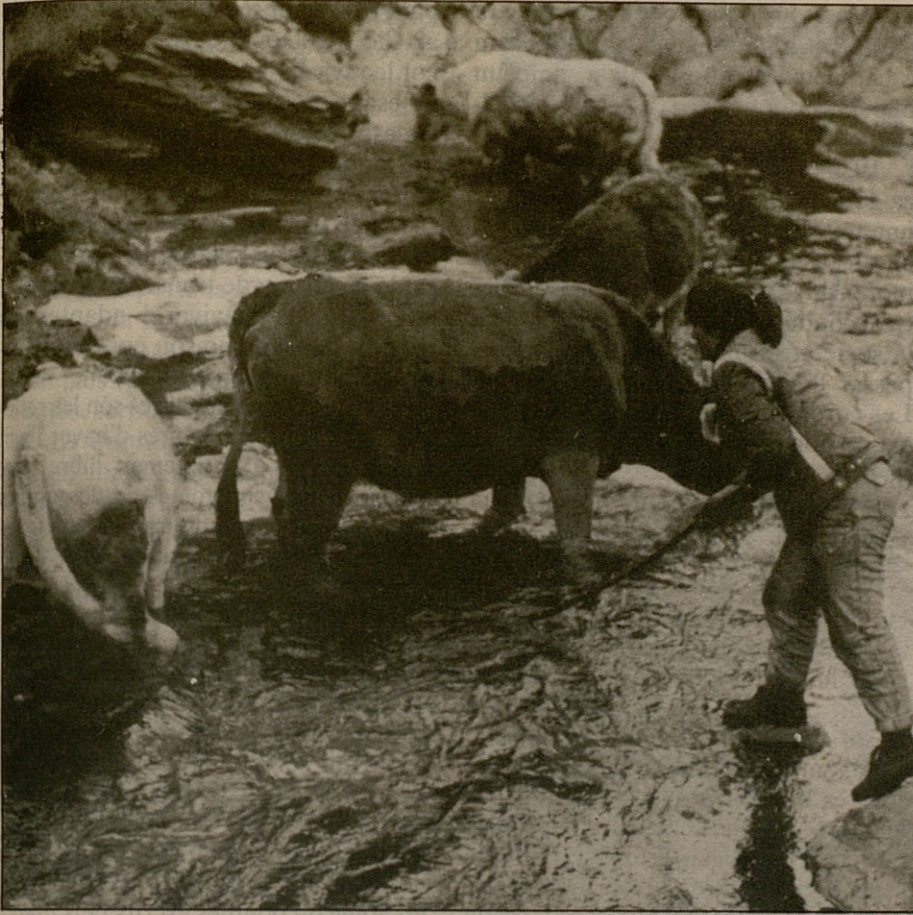
PAPERS PINTATS I PINTURES

MARCS I MOTLLURES

*Casa
Domar
Flores*

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

crític cultural, que el que escriu és plenament "català", en el sentit més totalitzador i nacional. Fàbregas palesa que el nostre fons cultural és divers, però extraordinàriament constant i homogeni en la seva diversitat. El que persisteix és la manera de veure el món, l'actitud vital, els estrats profunds que conformen la vella saviesa del poble, a través dels segles i les crostes culturals. Xavier Fàbregas, sense fer-ne massa comptes, demostra un cop més que això dels Països Catalans és quelcom més que una comunitat lingüística.

Llàstima que desconegui gairebé totalment l'ampli doll llegandari de la cultura popular illenca. Sens dubte li hagués pogut furnir un bon caramull d'exemples. Però fins i tot així assoleix un grau força elevat de clarividència pel que fa al nostre món popular. Joan Amades i Violant i Simorra haguessin pogut ésser ben acompanyats per A. M. Alcover, Rafel Ginard i Bauçà i l'Arxiduc, però la seva absència no impedeix que ens identifiquem amb

els grans trets mítics explicats per Fàbregas.

El sol i la lluna, l'aigua, el mar, el bosc i les herbes, els animals reals i imaginaris, les bruixes i els bruixots, els difunts, les representacions dramàtiques populars, les festes majors, el naixement i el bateig, el festeig i el ca-

sament, entre altres són els temes que permeten endevinar unes pautes de comportament i d'entendre la relació de l'home català amb les coses. Pautes que sovint provenen d'èpoques molt llunyanes, d'èpoques fosques de formació del nostre subconscient col·lectiu, i que han perviscut a través de la romanització, el cristianisme i les aculturacions modernes.

Però al Principat al costat d'aquest llegat patrimonial de les èpoques més remotes hi ha hagut un esforç continuat per a generar una nova mitologia. Els catalans del Principat han maldat des de fa segles per a construir-se una visió llegendària de la pròpia història. I n'han reeixit prou. L'abundosa mitologia generada ha entrat ben endins del món popular, reflectint l'existència d'una osmosi fecunda entre l'àmbit de l'elaboració històrico-ideològica dels intel·lectuals i la cultura tradicional del poble. La construcció llegendària és enorme, des d'Indíbil i Mandoni a Macià passant per l'abat Oliba, Guifre el Pilós, els segadors, Bac de Roda, Muret, el Compromís de Casp, Montserrat, el Canigó, Rafael Casanova, etc. La construcció d'aquests mites històrics aconduïx a l'elaboració d'una autèntica epopeia, "Una epopeia modesta, però epopeia al cap i a la fi", en la qual intervenen decididament romàntics i renaixentistes, il·lustrats i modernistes, noucentistes, avantguardistes, liberals

SUPERXANSAS

Carrer Major, 27 - Telèfon 58 16 18

FELANITX

LLIBRES

i tradicionalistes, una generació darre-
ra l'altra. Tot plegat "representa un
esforç infatigable per anar superant
les frustracions que els segles ens han
abocat al damunt".

Aquesta mitologia històrica, que
tants d'esforços ha costat de bastir,
forma part de la cultura catalana d'una
manera sòlida i arrelada perquè s'ha
lligat amb un subsòl de conviccions
profundes, "un subsòl poblat de
creences irracionals, de pors i
d'il·lusions antigues, que en el trans-
curs dels segles s'han transformat en
hàbits, en costums i cerimònies, i han
convertit els habitants de Catalunya
en una tribu particular". Sintetitzen,
com els mites de tots els temps i totes
les cultures, una determinada lectura

del passat històric i poden servir encara
per què la comunitat s'identifiqui com
a col·lectivitat diferenciada, amb un
paper, per petit que sigui, entre els al-
tres pobles.

En canvi, a les illes, la Renaixen-
ça fou incapaç de crear o d'adaptar
una mitologia llegendària semblant, i
en tot cas el que crearen fou molt més
inofensiu. Els nostres homes de lle-
tres, condicionats per l'especificitat de
la societat insular, no pogueren tras-
passar llurs mites històrics al poble.
Les corones poètiques i el jocfloralis-
me no pogueren rompre el petit cercle
de mossens i lletraferits, i d'aquesta
manera, perillosament, restava un
camp obert per als grans mites de la
llegenda guerrera i imperial de l'Es-

panya de sempre, d'Isabel i Fernando
al Cid i a Don Pelaio. La memòria
col·lectiva es recuperà escassament,
palesant la separació profunda entre
les aspiracions dels intel·lectuals i les
del poble. Certament ens restava la
cultura popular tradicional, molt viva,
plena de riquesa, però condemnada si
no té suport de l'elaboració prestigio-
sa de la cultura de transmissió escrita;
si no es pot reavivar i adaptar als
temps nous, que no són per descomp-
tat els del ruralisme idíl·lic.

Aquestes i moltes altres són les refle-
xions que ens feim després d'haver llegit
aquest divertit i entretingut llibre, que
malgrat alguns símptomes de descurança
lingüística dels seus editors, ens ha fet pas-
sar una estona molt agradable.

ALIORNA

GABRIEL JANER MANILA

Em plau prendre part en aquest
acte de presentació a la nostra ciutat
dels llibres d'Aliorna en el marc de la
Llotja, durant els actes de la Primera
Setmana del Llibre en Llengua Cata-
lana, al costat del poeta Miquel Martí i
Pol, que, per primera vegada en la
seva vida, ha vingut a Mallorca. (L'ai-
re, i el sol, i el mar, i les muntanyes de
la nostra tardor han captat, ben segur,
la presència del poeta i han sentit en la
pell una tendra, amorosa, subtil emo-
ció.)

Aliorna és alguna cosa més que
una nova editorial que publica llibres
infantils i juvenils. Aliorna és, des del
meu punt de vista, un gran projecte.

Un projecte carregat de futur, perquè
integra una proposta pedagògica crea-
tiva i audaç. No debades n'és el direc-
tor un pedagog excepcional: Ramon
Besora, el mestre i l'amic. Us ho he de
confessar quasi en secret: Ramon Be-
sora és el mestre que a mi m'hauria
agradat ser. He llegit en alguna part
que la Pedagogia d'aquest final de
segle oscil·la entre saltimbanquis i bu-
ròcrates. No tinc cap dubte a l'hora de
classificar-lo entre els primers: saltim-
banqui de la Pedagogia de la Llengua,
del joc amb el llenguatge, arlequí de la
paraula poètica que Ramon ha recon-
ciliat, finalment, amb l'escola. És un
d'aquests mestres estranys capaç de
comunicar aquella rara passió dels pe-
dagogs excepcionals, convençut -ai-
las!- que l'educació és encara capaç de
cagrir la vida.

Durant alguns anys ha treballat la

dinamització de la lectura a l'escola El
Puig d'Esparreguera i d'aquest treball
en sortiren algunes publicacions: *Del
plaer de llegir al joc d'escriure* amb la
col·laboració de Mercè Fluvà, que
conté una sèrie de propostes de treball
a partir de diversos relats; *Hivern*, vi-
sualització d'un poema de Miquel
Martí i Pol que realitzaren els alumnes
de la seva escola, *Rellotge de pagès*,
un aplec de poemes escrits pels matei-
xos alumnes. Va promoure el Taller
de Poesia i Creativitat que va portar a
terme aquella mostra de poesia visua-
litzada que, sota el títol de SAR-
PINGÀLIA, es presentà a Barcelona
a la Fundació de la Caixa de Pensions,
aviat farà dos anys.

Me'n parlava, ell mateix, un ho-
rabaixa d'estiu, asseguts ran d'una
taula del cafè Ciutat: «La imaginació
de l'infant era lliure -em deia-, vigorosa

CLÍNICA DENTAL

DR. FRANCESC A. PÉREZ PASTOR

Metge Estomatòleg

Pròtesis dentals

CONSULTA: Hores concertades

Av. Arquitecte Bennàssar, 16-1r.-1.ª - Tel. 29 26 39 - PALMA

sa davant les nostres provocacions. Cercàvem estimular el pensament divergent, la frescor expressiva... Als nostres tallers de poesia, les lletres riuen, i ploren, i engreixen, i s'inflen... Inventam jeroglífics, escrivim auto

retrats en forma de cal·ligrames: dues ballerines, un nin que juga amb la pilota, un esportista o una xicota amb les mans a la butxaca... Escrivim abecedaris i ens servim de les formes dels animals (pops, elefants, gambes, grànates, serpents, galls i camells...), dels estris quotidians (compassos, esquadres, màquines de treure punta...), dels vegetals (pomes, carxofes, raïm...). Els noms es dissimulen en una selva de signes. Es construeixen diorames amb la intenció d'aproximar a la paraula els efectes òptics... Generàvem un rendiment estètic a partir del poder evocatiu que sorgia de la lliure associació dels mots. L'ordinador ens servia per explorar les possibilitats que tenia una paraula de formar altres paraules compostes... A la llarga, mentre trencàvem la forma tradicional que l'escola ha hagut d'encarar-se al poema -l'anàlisi dels aspectes més acadèmics de la poesia: ritme, rima, estrofisme, etc.- proposàvem un aprenentatge de la llengua i dels seus recursos superador d'una concepció estrictament normativa».

Vaig comentar-la, aquella exposició, i vaig escriure: «Potser caldria parlar de la suggestió de les tipografies, de la irracionalitat del collage, de la transfiguració total dels objectes, del deliri dels mots, del silenci blanc, del lirisme geomètric, de les metàfores visualitzades que hom rescata de la tradició (un cor travessat per una sageta significa encara que algú s'enamora). Perquè el descobriment d'allò que és insòlit i estrany ens porta a veure la quotidianitat d'una altra manera, a desxifrar la simbologia de les coses que configuren la realitat. La paraula que juga..., es fracciona, es capgira, desapareix, s'infla, tremola, emergeix contínuament en múltiples fragments i crea el seu propi espai: l'espai poètic on el missatge és sempre objecte de noves interpretacions. La proposta del poeta ens permet de treure noves

CATÀLEG

1 9 8 7

LLIBRES

veus de la llengua antiga. Aleshores és quan la imaginació sorgeix, i pren forma, i s'estructura a través d'aquella zona ombriva que el joc esperona».

Aquest és l'home que mou els fils d'Aliorna. Un excel·lent projecte pedagògic. Fins ara, amb tres col·leccions perfectament definides:

«Aliorna Boabab» per a lectors de vuit anys en amunt (comprèn títols tan atractius com *La disputa de Fra Anselm* amb l'ase ronyós de la cua tallada, d'Anselm Turmeda, adaptació de Maria Mercè Marçal i Glòria Puig, *Però jo sóc un ós*, de Frank Tashlin, o *Les carbasses del diable* de Gérard Pussey); «Aliorna jove» per a lectors de deu i onze anys i també per a adults (el criteri de literatura infantil i juvenil no es defineix en funció estricta de l'edat, sinó que, tot i que es marca un punt de partida, considera els lectors de qualsevol edat: la millor literatura infantil, bé que ho sabeu, és capaç d'emocionar i commoure també els adults). Integrada, aquesta col·lecció, per una sèrie de títols suggestius: *Històries de la prehistòria*, d'Alberto Moravia; *La caravana invisible*, de Josep Vallverdú, *Vint rondalles més una*, de Gianni Rodari, *Anastàsia Krupnik* de Los Lowry, etc.

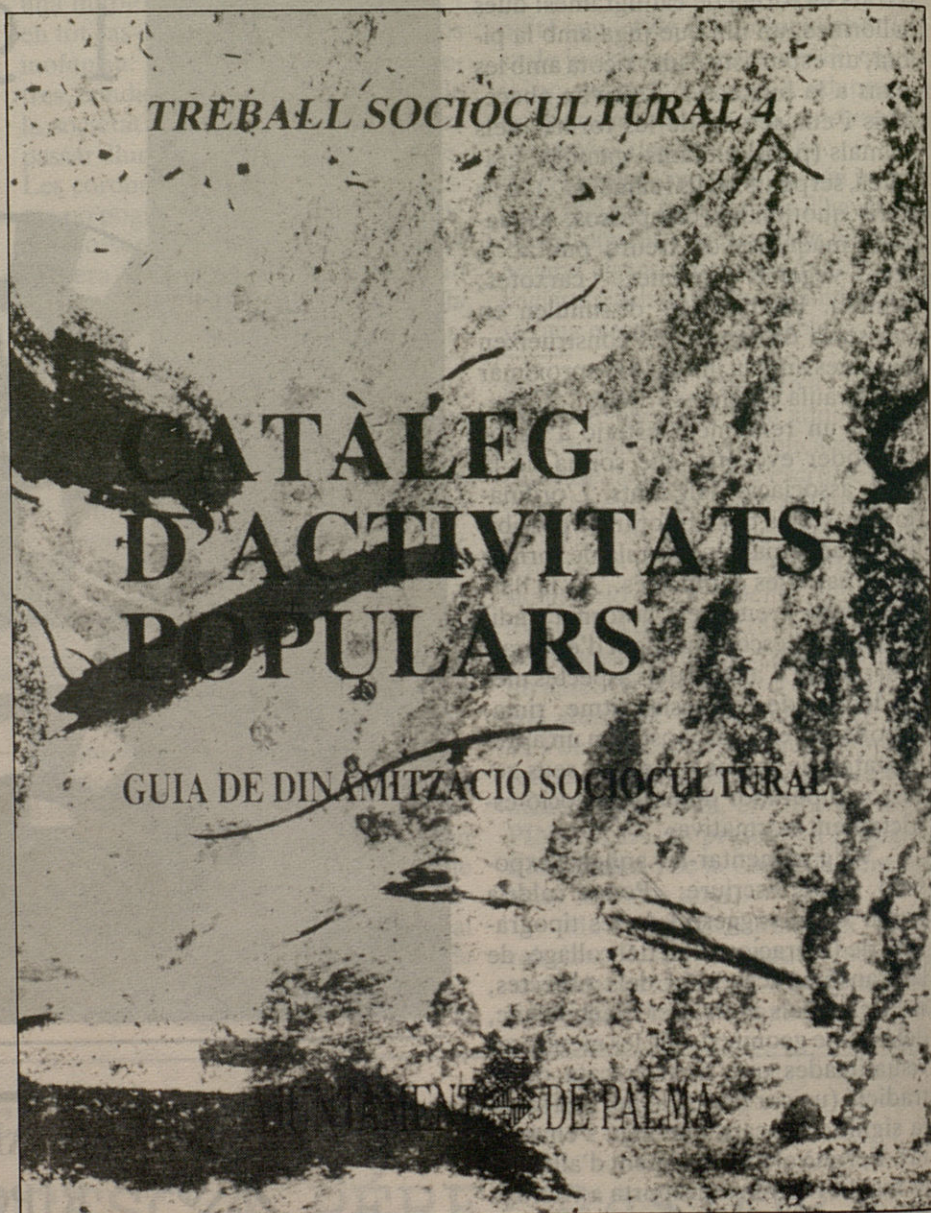
Una tercera col·lecció: «Teoria i pràctica», va dirigida als mestres. Fins ara ha publicat en català dos llibres d'excepció: *Gramàtica de la fantasia* i *Exercicis de fantasia* de Gianni Rodari, per allò que totes les gramàtiques -afirmava Rodari- inclouen una proposta d'exercicis.

A Mallorca i a Menorca es diu popularment: «Vés-te'n a Liorna», en el sentit d'enviar algú a mal viatge. També s'afirma: «a Liorna, qui hi va, no torna». Però hom ha integrat la preposició al nom de la ciutat italiana i n'ha sortit la paraula Aliorna que dona nom a l'editorial que avui presentam. Aliorna no vol dir res i es tracta d'un mot que ha creat la mateixa parla. M'agrada imaginar que és el nom d'un país venturós i màgic amb gent feliç que llegeix -i potser és feliç perquè llegeix- i no es cansa de llegir. Llavors m'agradaria embarcar-me i prendre el rumb d'aquesta terra nova. I voldria que amb mi s'hi embarcàs

molta gent. Sé cert que d'Aliorna -la terra dels llibres imaginatius i estranyables- qui hi va, no en torna. Si decidíu de quedar-vos-hi, la culpa la tindrà la Pedagogia i, no en dubteu, el saltimbanqui que ens hi ha engrescat a tots

amb les seves arts.

Aquest text fou llegit a l'acte de presentació dels llibres d'Aliorna a La Llotja a Palma, dia 30 d'octubre de 1987, durant la Primera Setmana del Llibre en Català.

Catàleg d'activitats populars (Guia de dinamització sociocultural). Editat per l'Ajuntament de Palma i recopilat pel Centre de Cultura Popular, aquest catàleg intenta enumerar els principals grups populars d'animació sociocultural -en el camp de la música, de la dansa i de les arts escèniques- que, d'una manera o de l'altra, s'han vincu-

lat a la tasca sociocultural de Palma. Les persones que hi estiguin interessades poden adreçar-se als Serveis Socioculturals de l'Ajuntament de Palma, c/. Sant Sebastià, 1, pral. 07001, Palma.

A.N.

Mister Evasió, de Blai Bonet. Una

de les novel·les més atractives i innovadores de la fi dels anys seixanta, ara en edició de butxaca i amb un estudi introductor de Pere Rosselló, en la nova col·lecció "L'Estel" d'Edicions Tres i Quatre (València).

A.N.

L'agulla en el fil, de J. M. Sala Valldaura. Aquest llibre recull tota l'activitat crítica de l'autor sobre la poesia catalana més recent i aplega tant anàlisis generals del panorama poètic dels anys vuitanta, com estudis particulars dels autors i llibres més notables. (Biblioteca Serra d'Or, Publicacions de l'Abadia de Montserrat). Del mateix autor, *En aquest dau del foc*, el número 5 de la col·lecció de poesia "Cotlliure" d'Edicions de la Magrana. Anau amb compte; són poemes que cremen, en un llibre que ha estat premiat com el millor de l'any 1987.

A.N.

Alexandre Jaume, d'Alexandre Font i Jaume. Alexandre Jaume fou el primer diputat socialista per les illes Balears. L'afusellaren al 1937. La seva biografia, tan necessària com amagada, ja és a l'abast dels lectors en la col·lecció "Biografies de mallorquins" de l'Ajuntament de Palma. Sens dubte, es tracta d'una de les biografies més documentades i descobridores que hi han aparegut.

A.N.

STRAKA, Herbert; HAEUPLER, Henning; LLORENS GARCIA, Leonardo; ORELL, Jerónimo: *Führer zur Flora von Mallorca. Guide to the flora of Majorca. Guía de la flora de Mallorca. Guide à la flore de Majorque*. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart-New York, 1987.

El darrer llibret que poden trobar els qui estiguin interessats en la vegetació de mallorca és aquesta guia, editada a Alemanya, elaborada conjuntament per coneguts especialistes de Mallorca i d'Alemanya.

Després d'una petita informació i d'una succinta bibliografia, conté 80 làmines de fotografies, en color i en blanc i negre, amb un llistat de 560 espècies, a més d'un índex dels noms científics de les plantes, i uns altres ín-

dex de les denominacions en català, alemany, anglès, castellà i francès.

La guia pot ser una bona ajuda per a la iniciació a les sortides de camp. La seva correcta utilització implica la consulta del conjunt de signes i símbols que apareixen a les contracobertes.

L'edició en quatre idiomes per-

met que la guia estigui també a l'abast de tots els interessats que ens visiten. Més que una estranya manera de promocionar un turisme exòtic, demostra que els aspectes florístics (i faunístics) de les biogeografies insulars són d'un interès que ultrapassa el simple nivell local.

A.G.

DICCIONARI DE COMPOSITORS MALLORQUINS (SEGLES XV-XIX)

Diccionari de compositors mallorquins (Segles XV-XIX) de Joan Parets, Pere Estelrich i Biel Massot.

És aquesta una obra única, ja que es tracta del primer diccionari de compositors mallorquins que s'ha editat. Basta fullejar-lo una mica per veure la tasca que han fet els autors: una tasca realment exhaustiva.

En el volum es troben pràcticament tots els compositors mallorquins entre els segles XV i XIX, començant per ordre alfabètic per Tomàs Aguiló i Cortès i acabant per Pau Villalonga.

El motiu pel qual el projecte s'acaba en el XIX l'expliquen els autors

al començament: els compositors del segle XX són tan nombrosos que caldria només per a ells un volum tot sol.

Amb tot hem de dir que és un gran volum per a estudiants i melòmans en general.

El llibre compta amb un pròleg d'Antoni Oliver, en el qual es parla de la Música dins la història de la Humanitat i especialment de les excel·lències de la Música en aquest entorn mediterrani, tan nostre. La portada de l'edició és de Joan Deia.

Ho tornam dir, és una vertadera eina per conèixer millor la Música nascuda a la nostra illa. Mallorca ha donat grans noms, grans compositors. Molts

FAJAS REINA

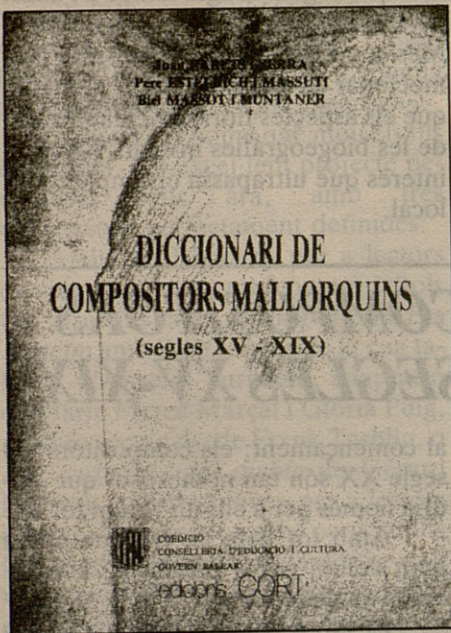
José Taus Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

dona
corretería

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

LLIBRES

d'ells, encara poc coneguts i divulgats. Aquest volum és una primera passa per donar-los a conèixer. Gràcies a aquesta tasca, tots aquests noms podran ser-nos familiars.

Acabam ressaltant la curiositat de les dades bibliogràfiques, que apareixen després de cada biografia, les qual podran servir als estudiosos per ampliar més sobre un autor determinat.

L'edició ha estat possible a través d'un conveni editorial entre la Conselleria de Cultura i Edicions Cort.

De veritat que esperam veure ben prest el volum del present segle.

**GABRIEL ANGEL VICH I
MARTORELL**

EL CEL DE SETEMBRE

PERE JOAN EDUARDO JORDA

➔ **ERROL FLYNN**
MALLORCA - 1956

Embat

llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

“Tenim cuinera pagesa.
És dona d'edat
només li agrada sa netedat
i els seus cuinats fan enveja”.

Carrer Parellades, 15 - baixos
Tel. 72 46 63 - Palma 07003

CUINA OBERTA DE LES 8 A LES 17 H.

EL SAHARA OCCIDENTAL: APROXIMACIÓ A LA SEVA HISTÒRIA

PAULA OLIVER LOPEZ - GUARCH

L'evolució d'un àmbit geogràfic que durant quasi un segle forma part de la nostra integritat territorial desperta, fa ja alguns anys, un interès per conèixer amb una major profunditat els nostres territoris al Nord d'Àfrica.

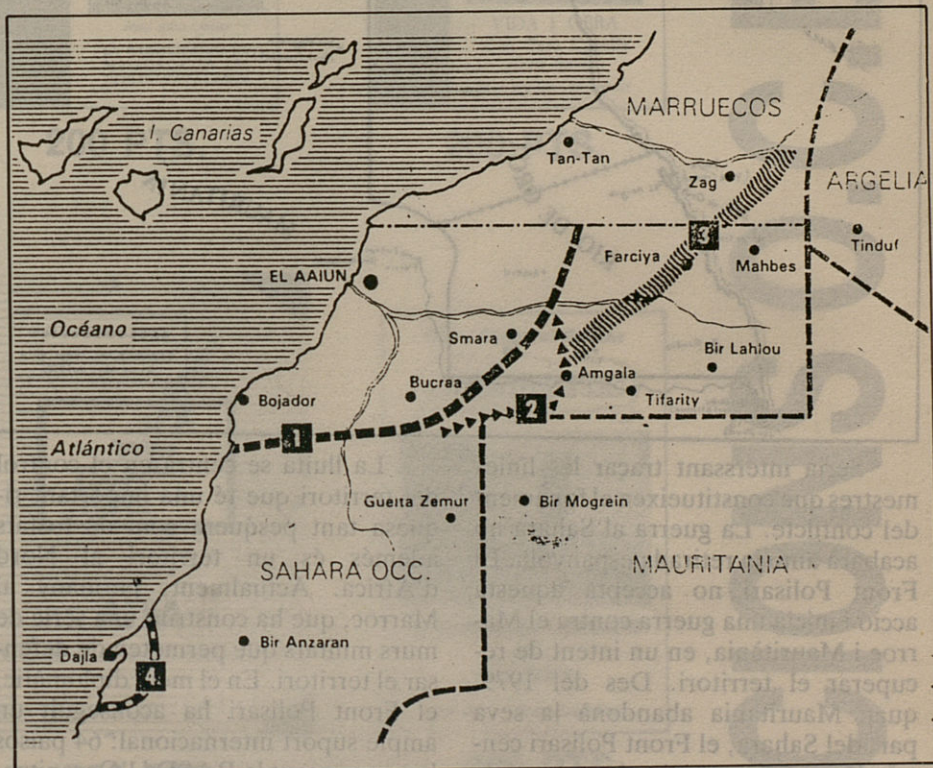
El propòsit de la Memòria de Llicenciatura «El Sahara Occidental, aproximació a la seva història (1960-1979)» és descriure alguns aspectes de l'evolució social i política del Sahara, destacant el període en què aquest territori formà part del nostre àmbit geogràfic (1).

El període comprès entre 1970 i 1975 constitueix el nucli bàsic d'aquest treball en intentar explicar un període crucial en la història del Sahara, on veim el procés seguit pels governs marroquí i espanyol en defensa dels interessos respectius al Nord d'Àfrica (2).

S'analitzen, d'una banda, la campanya diplomàtica marroquí reivindicant el Sahara com a territori propi i, d'altra banda, les diverses tendències seguides pel govern espanyol en els organismes internacionals i la pormenorització de totes les circumstàncies que directament o indirectament influeixen en les decisions preses pel govern espanyol. S'aprofundeix en aquells esdeveniments esdevinguts en els mesos d'octubre i novembre de 1975, que provocaren la retirada espanyola del Sahara en el febrer de 1976, i el repartiment del territori entre el Marroc i Mauritània.

Paral·lelament, s'hi investiga l'evolució del Front Polisari, moviment nacionalista del Sahara. Es defineixen les seves característiques i les seves línies d'assetjament a seguir en constituir al 1976 un estat en l'exili, la República Àrab Saharai Democràtica (RASD), intentant traçar-ne els trets més significatius.

Cronològicament, la investigació acaba al 1979, en què els esdeveniments al Sahara donaren un nou canvi quan Mauritània, un dels administradors del territori, renuncià, després de

Divisió dels murs defensius creats pel Marroc per evitar els atacs del Front Polisari

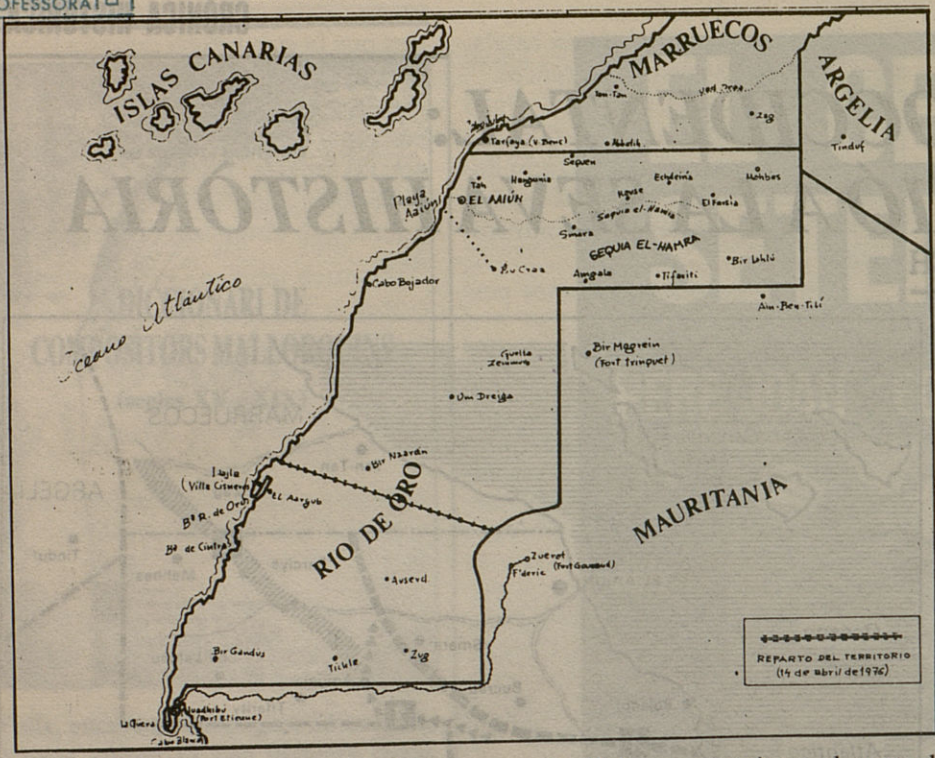
firmar un tractat de pau amb el Front Polisari, a la seva part del Sahara i el conflicte es limita únicament a dos protagonistes: el Marroc i el Front Polisari.

Els objectius bàsics de la investigació són diversos: en primer terme, intentar aportar un poc de llum damunt un tema que durant molts d'anys era quasi desconegut i així poder entendre i analitzar la situació actual al territori. Un altre seria d'intentar exposar a través de la documentació recollida la ideologia, l'evolució i el futur de la RASD i del seu representant, i tractar d'aportar noves fonts per al seu estudi.

¿Quines varen esser les raons que expliquen l'aparició d'un conflicte en el Sahara Occidental? Les causes tenen un caràcter històric, polític i econòmic com a conseqüència de la situació geogràfica privilegiada que té el

Sahara i que el converteix en el modelador de l'estabilitat al Nord d'Àfrica. No podem oblidar en estudiar l'evolució del territori que aquest era cobdiciat pels seus veïnats per eixamplar el seu poder territorial al Nord d'Àfrica i desequilibrar la igualtat entre els països que constitueixen el Magreb (3).

Aquest treball permet de suggerir que han d'estudiar-se amb profunditat les circumstàncies que participaren en el conflicte. Només la investigació de tots els aspectes que prengueren part en la solució pacífica del conflicte ens permetrà conèixer amb exactitud els fets esdevinguts el 14 de novembre de 1975, data en què el govern espanyol va cedir l'administració del Sahara als governs maurità i marroquí, posant fi a quasi un segle de permanència al Sahara (4). La divisió del territori se va fer en l'abril de 1976: la part nord per al Marroc i la sud per a Mauritània.

Seria interessant traçar les línies mestres que constitueixen el fonament del conflicte. La guerra al Sahara no acabarà amb la retirada espanyola. El Front Polisari no acceptà aquesta acció i inicià una guerra contra el Marroc i Mauritània, en un intent de recuperar el territori. Des del 1979, quan Mauritània abandonà la seva part del Sahara, el Front Polisari centrà els seus atacs contra el marroc, i de llavors ençà la guerra ha continuat a la zona i ja n'ha fet 10 anys de l'inici, amb poques possibilitats de resoldre's a curt termini.

La lluita se centrà en el control del territori que té una important riquesa tant pesquera com de fosfats además és un territori al Nord d'Àfrica. Actualment, permany al Marroc, que ha construït una sèrie de murs militars que permeten de defensar el territori. En el medi diplomàtic, el Front Polisari ha aconseguit un ample suport internacional: 64 països han reconegut la RASD i l'Organització per a la Unitat d'Àfrica l'ha acceptada com a membre del ple dret en la seva organització.

L'estudi d'un tema que constant-

ment surt a les planes des diaris com a conseqüència de la lluita entre el marroc i el Polisari per controlar el territori constitueix una font inesgotable de notícies que han d'esser analitzades amb profunditat. La proximitat d'aquest tema amb la nostra història, ens mou a plantejar-nos quins varen esser els orígens del conflicte. Aquest va esser l'objectiu principal d'aquest treball.

NOTES

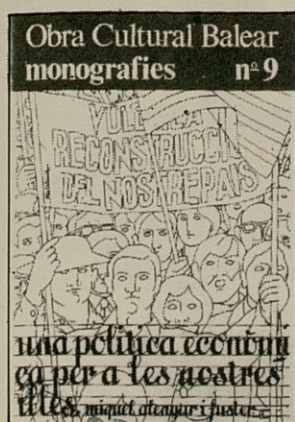
- (1) - La bibliografia apareguda sobre el tema és extensa.
Hi destaca: Barbier, M: *Le conflict du Sahara Occidental*, Editorial: L'Hasmatan, Paris, 1982
Villar, F: *El proceso de autode-terminación del Sahara*, Editorial Fernando Torres, Valencia, 1982.
Vidal, J.B.: *El Sahara español*, Editorial Sedmay, Madrid, 1977.
- (2) - No s'ha d'oblidar la posició geogràfica tan important del Sahara, que el converteix en el moderador del poder polític i geogràfic al Nord d'Àfrica.
- (3) - Són molts els aspectes que poden esser estudiats en aquest conflicte i que de manera directe o indirecta influeixen en el desenvolupament dels esdeveniments. «Evolució dels distints països implicats; evolució del Front Polisari; actitud dels organismes internacionals», etc.
- (4) - En els Acords de Madrid s'analitzen les condicions bàsiques de la cessió del territori al Marroc i a Mauritània.

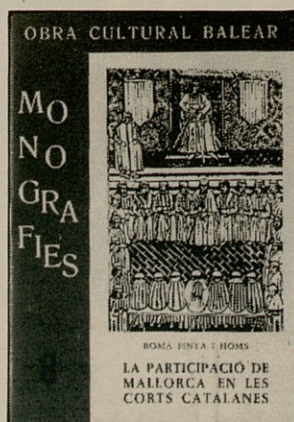
El Front Polisari des del 1970 va reivindicar la independència del poble saharauí

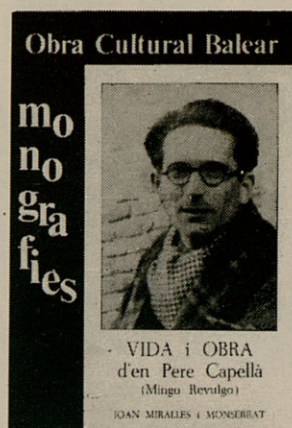
La RASD va crear el seu estat, situat en els camps de refugiats a Tindof

200 PTS.

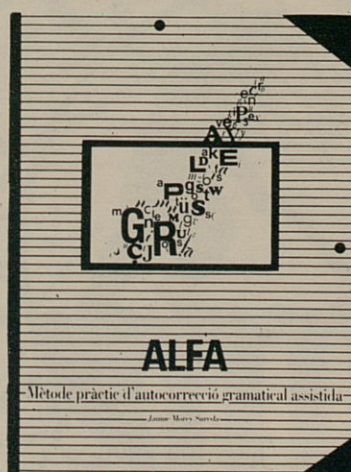
200 PTS.

200 PTS.

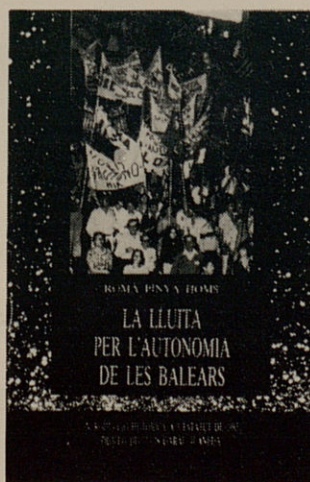
200 PTS.

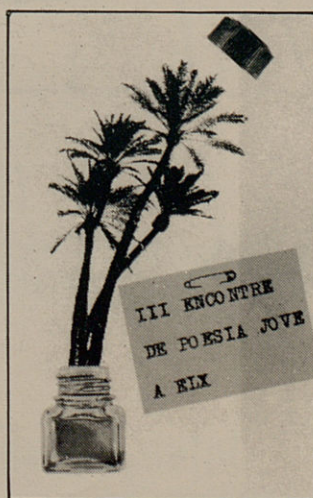
250 PTS.

200 PTS.

500 PTS.

500 PTS.

PUBLICACIONS O.C.B.

